

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 2 NOVEMBER 1949

No. 1695

COMMISSIE VAN REDACTIE:Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries.

Redacteur-Secretaris: C. van den Berg.

Plv. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.**INHOUD:**

	Blz.
De artikelen van deze week	867
Sommaire, summaries	867
De Voor-Unie met België en Luxemburg door Mr J. Kymmell	868
De financiering der werkloosheidsverzekering door Ir J. N. Smit	871
Verleden en toekomst van de rente in de Benelux door H. Ponsen	875
De financiën der „autonome universiteit” en ons begrotingsrecht door Prof. Mr C. W. de Vries ..	877
Ingezonden stuk:	
Voor-Unie en devaluatie door Dr H. Zoetewey	878
London Letter door Henry Hake	879
Boekbespreking:	
Dr J. H. van Stuijvenberg: Het Centraal Bureau, een co- operatief krachtveld in de Nederlandse landbouw, bespr. door Prof. Dr Th. L. M. Thurlings	880
Internationale notities:	
De Duitse agrarische politiek	881
Geld- en kapitaalmarkt	882
Grafieken:	
Productie, arbeidsproductiviteit en personeelsbezetting van de Industrie in Nederland	882
Industriële productie in België	882
Statistieken:	
Bankstaten	882
Verkeer en vervoer in Nederland	883

DEZER DAGEN

leven en beweging. In Den Haag is het een bedrijvigheid als bij het vertrek van de befaamde trekschuit „De Vlieger”, door de Veer zo goed beschreven. Pakken en balen met pogingen tot resoluties en besluiten worden uit de weg geruimd, alleen het kostbare gereede materiaal wordt aangedragen om op tijd op de plenaire zitting te zijn.

„t Was wat wij thans IJlgoed zouden noemen”. Van een enkele baalis een deel van de verpakking die het geheim zou houden, half afgescheurd; men kan raden naar de inhoud van de beslissing over Nieuw-Guinea. Een groot krat staat reeds te kijk, de voorlopige constitutie van Indonesia. Nog even, en wij zullen weten, of alles op zijn plaats is gekomen.

„Wij groeien vast in tal en last”. De zorgenkinderen van de Minister van Financiën zeggen het Vondel na. Verschenen is, na veel moeizaam werk, de aanvullende nota op de begroting, noodzakelijk geworden door de devaluatie. De verhoging van de personele belasting is uitgesteld, het voorstel tot vermindering van de inkomstenbelasting blijft. De economen hebben hun taak aan het berekenen van de weerslag der indirecte belastingen.

Het „draagt elkanders lasten” is recentelijk veel vernomen in de Tweede Kamer: er is werkelijk gedebatteerd, en wel over de integrale vergoeding van de oorlogsschade. Doch dat is voor de minister Holland in last; hij kan als bewindsman niet dulden, dat 't eind de last zou moeten dragen. De verdeling van lasten over heden en toekomst, ook een probleem, waar de economen van professie zich door bezwaard voelen.

„Gewogen, gewogen en te licht bevonden”. Niet spoedig zal men deze uitspraak verwachten van een zwaar beladen volk, waaraan nieuwe toevoegingen aan het pak worden medegedeeld. Toch blijft deze indruk van de Britse reacties op de regeringsvoorstellen tot bezuiniging. Allicht zal de individuele Engelse burger zich gaarne minder bezwaard voelen, maar de commentaren doen denken aan de harde stuurman, die Melville beschreef: „He must have been born in some time of general drought and famine”.

Het is haast verklaarbaar uit een overmatig zware politieke belastingsproef, dat één der Engelse regeringsleiders hierbij zijn geduld verloor, en beloofde dat er meer zou komen voor hen die meer wensten. Desondanks is het dragen geen doel op zichzelf van economische politiek.

Over de doeleinden, die wel goed zijn, kan in Frankrijk de heer Bidault, als minister-president denken. „Trek maar aan het touwtje, dan gaat het deurtje vanzelf open”, heeft de Franse volksvertegenwoordiging, nog onverwacht, gezegd, toen hij aanklopte. Wie treft hij, grootmoeder of de wolf? Hoe het antwoord ook uitvalt, de taak premier van Frankrijk te zijn moet drukken als een molensteen.

Hoelang kan de Organisatie voor de Europese Samenwerking de molenstenen, die zij torst, nog verdragen zonder ermee te gronde te gaan? Als legendarisch precedent verschijnt het Ros Beyaart; doch dit werd geschraagd door een onvergelyklijk vertrouwen. Juist het laatste heeft bij de O.E.E.C. tot nog toe ontbroken. Thans heeft de beheerder van het Marshall-plan nogmaals sterk tot eenheid gemaand; van Engelse zijde is een voorstel gekomen, door Frankrijk ondersteund, om het handelsverkeer te bevrijden. Hier en daar zijn handelsverdragen van ruimer geest reeds afgesloten. Zal men toch blijken geven liever lastdrager op korte termijn dan slippendragers aan het einde te zijn?

N.V. Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij

gevestigd te
's-GRAVENHAGE.

De Directie bericht hiermede, dat met ingang van 15 November a.s., voorlopig iedere werkdag van 10-12 uur, met uitzondering van Zaterdag, de Receptissen van aandeelbewijzen en onderaandeelbewijzen der Emissie 1947, gedateerd Januari 1948, voorzien van dividendbewijzen 4 t/m 6, ter verkrijging van definitieve stukken kunnen worden ingeleverd

te **AMSTERDAM, 's-GRAVENHAGE en ROTTERDAM,**
ten kantore van de
NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

De Receptissen moeten vergezeld gaan van inleveringslijsten, welke bij genoemde kantoren verkrijgbaar zijn.
De Directie.

's-Gravenhage, November 1949.

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

Onze handelspositie in Indonesië

Het bekende Weekblad „Groothandel” behandelt dit uiterst belangwekkende onderwerp in een zeer uitvoerig artikel, dat een belangrijk deel van de aflevering die a.s. Zaterdag verschijnt, in beslag neemt. Zij die zich nog deze week op „Groothandel” abonneren (f 15.— p. jaar) ontvangen dit nummer gratis. Voor andere belangstellenden is het, zolang de voorraad strekt, los verkrijgbaar na storting van f 1.— op girorekening 5858 t.n.v. H. A. M. Roelants - Schiedam.

Administratie Weekblad Groothandel - Postbus 42 - Schiedam

**ROTTERDAMSCH
BANK**

**VOLLEDIG
BEHEER
VAN
VERMOGENS**

**250 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND**

**N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE**

Boekelo - Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

*Fabriek van
zoutzuur (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.*

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

**'s-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)**

**Adverteer in
deze rubriek.**

**GRAFOLOOG
H. LANOY - ROTTERDAM**

PSYCHOL. ADVIEZEN

J. Luykenstr. 6, Tel. 50199

**Fa. A. O. Beuth van
Wickevoort Crommelin**

Amsterdam-Z. Tel. 25410
Cornis v. d. Lindenstraat 22
Verzekeringadviseurs.

LOD. S. BEUTH

specialist Gezins- en Oude-
dagsverzorging.

Adviezen inzake:

Pensioen-voorzieningen voor
Staf en Personeel.

Organisatie Bedrijfs- en Onder-
nemingspensioenfondsen!

Aanvulling en normalisatie van
bestaande regelingen.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Mr J. Kymmell, *De Voor-Unie met België en Luxemburg.*

Ondanks het tekort in het betalingsverkeer met de B.L.E.U. van ca B.frs 4.000 mln (f 250 mln) op jaarbasis in een periode van tamelijk stringente contingentering, en ondanks de waarschijnlijkheid, dat de devaluatie t.o.v. de B.L.E.U. niet veel effect zal hebben, heeft men het aangedurfd een groot deel van de invoer toch vrij te laten en een aantal contingenten aanzienlijk te verruimen. Men heeft deze stap durven doen, omdat 1° in de periode van 1 Juli '49 tot 1 Juli '50 voor Nederland financieringsmiddelen voor een tekort van B.frs 6.700 mln aanwezig zijn; 2° België zich bereid heeft verklaard in beginsel af te zien van de eis tot goud- en dollarbetaling. Uit financiële overwegingen zal men echter enige voorzichtigheid moeten betrachten bij het verder vrijgeven van de invoer, ook indien zou blijken, dat de tot 1 Juli '50 beschikbare credieten enz., niet geheel zouden worden verbruikt. Een oplossing op lange termijn van het vraagstuk van het Nederlandse tekort aan francs kan waarschijnlijk alleen worden gevonden in het kader ener ruimere internationale convertibiliteit, waarbij hetzij alle, hetzij een aantal valuta's onderling onbeperkt inwisselbaar zijn.

Ir J. N. Smit, *De financiering der werkloosheidsverzekering.*

De werkloosheidsverzekering vertoont zowel sociaal als verzekeringstechnisch zeer specifieke eigenschappen. Evenals bijv. voor het oorlogsmolest, de enige vorm van financiële dekking kan worden gevonden door reservevorming in goede tijden voor de kwade, aangevuld met een omslag op onderlinge grondslag, zo zullen ook voor de werkloosheidsverzekering deze procédé's moeten worden toegepast, terwijl voorts de ongelijkheid der risico's enige differentiatie in de bijdrage verlangt en de beïnvloedbaarheid van het intreden der schade door de verzekerden zelf, een zekere mate van eigen-risico-dragen wenselijk maakt. In de financieringswijze van de werkloosheidsverzekering vindt men nu in zekere mate deze verzekeringstechnische eisen terug. Nagegaan wordt in hoeverre bij het systeem der „werkloosheidswet” de aangegeven beginselen op de juiste wijze toepassing kunnen vinden. Het blijkt dan, dat de wet in verzekeringstechnisch opzicht nog verschillende onvolkomenheden vertoont.

H. Ponsen, *Verleden en toekomst van de rente in de Benelux.*

De juistheid van de stelling, dat het hogere rentepeil in België, vóór en na de laatste wereldoorlog, een min of meer „natuurlijke” situatie zou zijn, moet worden betwijfeld, omdat te veel abnormale factoren in het spel zijn (geweest) bij de vorming van het rentepeil op de Belgische openbare kapitaalmarkt. Hierin kan dan ook geen doorslaggevend motief voor het optrekken van het Nederlandse rentepeil naar dat van België worden gezien. De huidige rentestand in Nederland komt ten naaste bij overeen met de situatie vóór de eerste wereldoorlog, zoals die zowel in België als in Nederland was, d.w.z. in een periode, toen de voorwaarden voor het economisch verkeer ongeveer gelijk waren aan de voorwaarden in een economische unie. Een vrijwillige en vrije Belgische kapitaalexport naar Nederland zal slechts komen bij een hogere rente in Nederland dan in België. Het alternatief is een (ongeveer) gelijke rentestand. Hieraan geeft schr. de voorkeur, gezien de grote betekenis, welke hij hecht aan het continueren in de Unie van de — relatief — lage rente in Nederland.

Prof. Mr C. W. de Vries, *De financiën der „autonome universiteit” en ons begrotingsrecht.*

De Staatscommissie tot reorganisatie van het Hoger Onderwijs heeft voorgesteld, dat, met betrekking tot de aanvragen van rijkssubsidie door de autonome universiteiten, wettelijk moet worden vastgelegd, dat de Minister (na bestudering van de gemotiveerde subsidie-aanvragen) op de begroting van zijn departement voor elke autonome universiteit afzonderlijk een niet-gespecificeerd bedrag opneemt. Is dit niet met ons begrotingsrecht in strijd?

SOMMAIRE.

Mr J. Kymmell, *La pré-Union avec la Belgique et le Luxembourg.*

Du point de vue financier les Pays-Bas sont obligés de pratiquer une certaine prudence à la libération progressive des importations même lorsqu'il se révélerait que les crédits etc. dont disposent les Pays-Bas jusqu'au 1 juillet 1950 ne seraient pas complètement épuisés. Une résolution définitive de la pénurie de francs belges dont souffrent les Pays-Bas doit probablement exclusivement être cherchée dans le cadre de la convertibilité internationale sur une plus large échelle.

Ir J. N. Smit, *Le financement de l'assurance contre le chômage.*

L'assurance contre le chômage présente des particularités spécifiques du point de vue social ainsi qu'en ce qui concerne la technique de l'assurance. L'auteur vérifie dans quelle mesure les principes techniques de l'assurance trouvent leur application dans le système de la loi sur le chômage. Il appert alors que la loi présente plusieurs imperfections du point de vue de la technique de l'assurance.

H. Ponsen, *Le passé et l'avenir du taux d'escompte dans l'Union Benelux.*

Le niveau plus élevé du taux d'escompte belge, avant et après la dernière guerre mondiale ne reflète pas une situation „réelle”. Aussi cette situation de fait ne peut pas constituer le motif convaincant pour aligner le taux d'escompte néerlandais au niveau belge. Le taux d'escompte actuellement appliqué aux Pays-Bas correspond à peu près à la situation connue en Belgique et aux Pays-Bas avant la première guerre mondiale, lorsque les conditions de la relation économique étaient plus ou moins identiques à celles de l'union économique. L'auteur attache beaucoup d'importance au maintien dans l'Union, du niveau relativement bas du taux d'escompte néerlandais.

Prof. Mr C. W. de Vries, *Le financement de „l'Université autonome” et le droit budgétaire néerlandais.*

SUMMARIES.

Dr J. Kymmell, *The Pre-Union with Belgium and Luxembourg.*

For financial reasons the Netherlands will have to exercise caution in the further decontrol of imports, even if the credits available up to July 1st 1950 should not be entirely made use of. Wider international convertibility will probably be the only long term solution of the franc shortage problem in the Netherlands.

J. N. Smit, *Engr, Financing unemployment insurance.*

Unemployment insurance has very specific characteristics, both from a social and a technical point of view. Present unemployment legislation does not permit of proper application of the technical principles in all respects.

H. Ponsen, *Past and future rates of interest in Benelux.*

The higher rate of interest prevailing in Belgium before and after the last world war is not a „natural” situation and cannot, therefore, be regarded as a convincing motive for increasing the Netherlands rate to the Belgian level. The present Netherlands rate corresponds roughly with the situation prevailing in the two countries prior to World War I, when the conditions for economic intercourse were practically identical to those existing in an economic union. Great importance is attached to maintaining the relatively low Netherlands level in the Union.

Prof. Dr C. W. de Vries, *Financing the „autonomous university” and our budget legislation.*

DE VOOR-UNIE MET BELGIË EN LUXEMBURG.

In de preambule van de Douane-overeenkomst geven de drie Regeringen uiting aan de wens uiteindelijk een economische unie te willen verwezenlijken.

Aanvankelijk dacht men hierbij aan een ontwikkeling in drie fasen, nl.:

1. de unificatie der douanetarieven;
2. de unificatie der accijnzen;
3. de volledige vrijheid van het goederen-, personen- en betalingsverkeer.

De eerste fase begon op 1 Januari 1948 met het inwerkingtreden der douane-unie.

Het inwerkingtreden van de tweede fase wordt reeds enige tijd opgehouden door de moeilijkheden, welke de Belgische Regering ondervindt in de volksvertegenwoordiging bij de ratificatie van de overeenkomst inzake de unificatie van de accijnzen.

Het is de derde fase, welke thans zo in het brandpunt der belangstelling staat. Het is niet te ontkennen, dat duidelijk is gebleken, dat men zich de verwezenlijking hiervan destijds wat te simplistisch heeft voorgesteld. Waarschijnlijk zullen nog verschillende tussenfasen moeten volgen alvorens de volledige unie is verwezenlijkt.

Volgens de definitie van de studiegroep voor een Europese douane-unie impliceert een economische unie:

- 1e. een geheel vrij personen-, goederen- en kapitaalverkeer;
- 2e. een gecoördineerde economische, financiële en sociale politiek;
- 3e. een optreden als eenheid tegenover derde landen in economische en financiële aangelegenheden.

Voor de volledige verwezenlijking van de drie bovengenoemde voorwaarden dacht men zich bij de Ministersconferentie in Den Haag van 10 tot 13 Maart van dit jaar, de volgende stadia:

- a. een overgangsperiode (de zgn. Voor-Unie);
- b. een fase van beperkte unie (union restreinte);
- c. de volledige unie.

Deze Ministersconferentie was van mening, dat de voorwaarden voor de verwezenlijking der economische unie (d.i. eigenlijk de „union restreinte”, welke echter slechts kort zou mogen duren) per 1 Juli 1950 zouden kunnen worden vervuld.

Op 1 Juli 1949 zou daarom, zo besloot men, de Voor-Unie reeds in werking kunnen treden. Om verschillende redenen, geheel van technische aard, alsmede de Belgische kabinetscrisis in de zomermaanden, tengevolge waarvan bepaalde principiële beslissingen niet konden worden genomen, moest deze datum worden verschoven tot begin October. Van principieel belang was deze verschuiving echter niet.

Gelet op de essentiële kenmerken van een economische unie werd door de Haagse Ministersconferentie bepaald, dat de Voor-Unie zou worden gekarakteriseerd door:

1. een progressief vrijgeven van het onderling goederenverkeer;
2. een systematische coördinatie van de handelspolitiek en de monetaire politiek t.a.v. derde landen;
3. de voorbereiding van de unificatie van het accoordenstelsel met derde landen.

In de preambule van het Voor-Unieverdrag wordt de onverbreekelijke samenhang van deze drie elementen nogmaals uitdrukkelijk naar voren gebracht. Tevens wordt bepaald, dat in principe het handelsverkeer tussen de drie landen met ingang van 1 Juli 1950 geheel vrij zal zijn, mits echter aan de twee laatstgenoemde voorwaarden is voldaan.

Het zo juist gesloten Voor-Unie-accord geeft over deze

laatste twee voorwaarden, de coördinatie der monetaire en economische politiek en de unificatie der accoorden met derde landen geen verdere bijzonderheden, doch bepaalt in de eerste plaats, welke goederen onmiddellijk bij het inwerkingtreden reeds vrij zullen zijn en welke nog gecontingenteerd zullen blijven en in de tweede plaats, op welke wijze en op welke voorwaarden het tekort in het onderling betalingsverkeer althans tot 1 Juli 1950 wordt gefinancierd. Het Protocol van de zojuist gehouden Ministersconferentie in Luxemburg, waarop het Voor-Unie-accord ook werd ondertekend, gaat uitvoeriger in op deze coördinatie en geeft ook nadere richtlijnen te dien aanzien (zie hieronder).

Met het vrijgeven van het goederenverkeer vormen de door België te verstrekken trekkingsrechten (\$ 101 mln) en credieten (\$ 88 mln) alsmede de zgn. goudclausule, waarbij in principe van goud- of dollarafdekking wordt afgezien, de hoekstenen van het Voor-Unie-accord.

T.a.v. de vrije lijst, welke in haar geheel werd gepubliceerd in de „Economische Voorlichting” van 10 October jl., zij het volgende vermeld. Deze lijst omvat ca. 30 pct van de totale invoer uit België en is in verschillende opzichten uitgebreider dan de lijst, welke bij de O.E.E.C. te Parijs is ingediend en welke voor alle E.R.P.-Staten geldt (excl. Zwitserland en Duitsland) en dus ook voor de B.L.E.U. De vrijheid betreft zowel de invoer als de uitvoer en is wederkerig.

Behalve dat de vrije lijst voor België verder gaat dan de zgn. Parijse lijst, is, althans voor de industriële producten, ook de procedure bij de invoer uit België eenvoudiger (nl. op declaratie) dan bij de vrije invoer uit de andere landen.

Het ligt principieel in de bedoeling de vrije lijst, t.a.v. België geleidelijk uit te breiden, doch uiteraard alleen voor zover daartoe betalingsmiddelen aanwezig zijn. Of dit laatste het geval is zal regelmatig door de daartoe ingestelde Gemengde Commissie worden bezien.

Groot was aanvankelijk het protest en ook blijkbaar de teleurstelling van Belgische zijde, dat de twee voor België belangrijkste groepen producten, t.w. metalen en textiel, niet onmiddellijk werden vrijgegeven. Deze ontstemming vond ongetwijfeld voor een groot deel haar oorzaak in de illusies, welke te dien aanzien op gezette tijden door bepaalde Belgische perspublicaties waren verwekt, voordat het accord was gesloten en anderzijds ook in de moeilijkheden, waarin, zeker na de devaluatie, met name de textielnijverheid in België zich bevindt.

Het is daarom nuttig t.a.v. de metaalsector te wijzen op dat artikel in het accord, waarin wordt bepaald, dat alle metaalproducten vrij in Nederland zullen kunnen worden geïmporteerd, mits hiervoor voldoende betalingsmiddelen beschikbaar zijn en zodra de basisprijs van het ijzer en staal dezelfde zal zijn voor de Nederlandse afnemers als voor de Belgische afnemers. Helaas is dit laatste punt in de publicaties van de zijde der Belgische belanghebbenden bij hun eisen om volledige vrijheid meestal verzwegen.

Nu is dit geen kwestie, welke alleen door de Belgische fabrikanten onderling wordt beslist, doch een overheidsvoorschrift en het hangt samen met de steenkoolsubsidies van de Belgische Regering.

Het is logisch, dat van Nederlandse zijde eerst accord kan worden gegaan met de volledige vrijheid, óók van de halffabrikaten en eindproducten, zodra deze kunstmatige ongelijkheid is opgeheven.

Verwacht mag worden, dat op korte termijn van Belgische zijde bekend zal worden gemaakt, welke deze gelijke prijs zal zijn.

In de textielsector ligt de zaak iets anders! Hier zou de handhaving der contingentering hoofdzakelijk geschieden met het oog op de textieldistributie in Nederland en de slechtere grondstoffenvoorziening der Nederlandse textielindustrie. Een ander motief, dat men hier en daar kan lezen, zou zijn, dat men ook van Belgische zijde de invoer van bepaalde voor Nederland zeer belangrijke landbouwartikelen nog belemmert. Deze belemmering geschiedt,

hetzij in de vorm van de vaststelling van een contingent, hetzij in de vorm van een minimumprijs, beneden welke een bepaalde invoer niet mag plaatsvinden. Deze minimumprijzen zouden somtijds zo hoog worden vastgesteld van Belgische zijde, dat de Nederlandse export daarvan aanmerkelijk hinder ondervindt.

Wel zijn voorshands de textielcontingenten in het nieuwe verdrag aanzienlijk verhoogd, nl. met ca 60 à 70 pCt, ook voor eindproducten.

Een nadere onderverdeling van het textielcontingent zal nog plaatsvinden. Tevens zal vóór 1 Januari 1950 een plan worden opgesteld voor de toekomstige vrijgeving van de textielproducten.

De vraag dringt zich op, of na de devaluatie de contingenten nog wel zullen worden uitgeput. Mocht zulks niet geheel het geval zijn dan zou de contingentering uiteraard nog slechts een formele belemmering zijn.

Tenslotte mag bij het niet vrijgeven van bovengenoemde sectoren het financiële element nooit uit het oog worden verloren. Het moet vrijwel zeker worden geacht, dat bezorgdheid voor de financiële consequenties eveneens een rem heeft gevormd op een al te royaal vrijgeven in eens.

De financiering van het tekort met de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie is van de bevrijding af altijd een bijzonder moeilijk punt geweest. Ondanks een zo stringente contingentering, dat hiertegen vooral van de zijde der Belgische exporteurs voortdurend werd gemopperd, is het betalingsverkeer met België voor Nederland altijd zwaar passief geweest. In de jaren tot 1947 werd dit tekort grotendeels gefinancierd met credieten, welke van Belgische zijde werden verstrekt. Tot 1 Juni 1947 waren door België credieten verstrekt voor een totaal bedrag van B.frs 4.150 mln (incl. het manipulatiecrediet ad B.frs 1.400 mln), d.i. f 251 mln. Deze zullen, met uitzondering van het manipulatiecrediet, in een periode van vijf jaar moeten worden afgelost. Sinds Juli 1948 werd het tekort gefinancierd met trekkingsrechten. Deze bedroegen voor de periode van 1 Juli 1948 tot 1 Juli 1949 \$ 72,5 mln, d.i. ca B.frs 3.140 mln. In de periode daartussen is Nederland, blijkens het jaarverslag van het Instituut voor de Wissel, genoopt geweest in de jaren 1947 en 1948 aan België B.frs 1.047 mln aan goud (ca f 60 mln), B.frs. 2.476 mln aan dollars (ca f 150 mln) en B.frs 1.289 mln aan ponden sterling (ca f 78 mln) te betalen ter afdekking van het tekort. In totaal werd dus in de periode van September 1945 tot ca Juli 1949 B.frs 4,1 mrd crediet verkregen, B.frs 4,8 mrd betaald in goud, dollars of andere valuta en B.frs 3,1 mrd verkregen binnen het kader van het Marshall-plan.

Ondanks het bestaan van een tekort in het betalingsverkeer met de B.L.E.U. van ca B.frs 4.000 mln (f 250 mln) op jaarbasis in een periode van tamelijk stringente contingentering, en ondanks de waarschijnlijkheid, dat een devaluatie t.o.v. de B.L.E.U., zoals terecht werd betoogd in „E.-S.B.” van 12 October jl., niet veel effect zal hebben, heeft men het aangedurfd een groot deel van de invoer toch vrij te laten en een aantal contingenten aanzienlijk te verruimen.

De verklaring hiervoor is de volgende:

- 1e. In de periode van 1 Juli 1949 tot 1 Juli 1950 zijn, krachtens de betalingsovereenkomst van Parijs, beschikbaar voor Nederland de tegenwaarde in Belgische francs van \$ 101 mln aan trekkingsrechten en \$ 38 mln aan crediet. Rekening houdend met de herwaardering tengevolge van de devaluatie wil dit zeggen, dat voor deze periode financieringsmiddelen voor een tekort van B.frs 6.700 mln aanwezig zijn. Tegen de nieuwe koers betekend dit bijna f 500 mln.
- 2e. België heeft zich bereid verklaard in beginsel af te zien van de eis tot goud- en dollarbetaling. Van Nederlandse zijde is zulks ook als voorwaarde gesteld voor de aanvaarding van de vrije invoer, aangezien

de gevolgen hiervan nimmer kunnen worden berekend. Slechts indien en voor zover de overschrijding van het manipulatiecrediet, na het gebruik van bovengenoemde trekkingsrechten en credieten of andere financieringsmiddelen, te wijten zou zijn aan Nederland, blijft Nederland verplicht tot afdekking in goud of dollars. Dit zou kunnen zijn óf in het geval, dat de Nederlandse autoriteiten willens en wetens de uitvoer van bepaalde producten belemmeren, waarvan de export is overeengekomen, óf indien de invoercontingenten door uitzonderlijke aankopen zouden worden overschreden.

Het behoeft geen betoog, dat deze laatste zgn. goudclausule voor België ongetwijfeld een concessie betekent, indien men bedenkt, dat het vasthouden aan de goudverplichting België tot nog toe aanzienlijke bedragen aan goud en dollars heeft opgeleverd, ook van Nederland, en dat België ook t.a.v. andere landen nog aan deze verplichting vasthoudt. Anderzijds ligt het opnemen van een dergelijke clausule ook in de betalingsaccorden met andere landen wel in de lijn der ontwikkeling, welke immers, blijkens de resoluties van de O.E.E.C. in Parijs, een vrijgeven van het betalingsverkeer in Europa beoogt zonder goudverplaatsingen of dollarverrekening.

Het is duidelijk, dat het enorme bedrag der trekkingsrechten en credieten aanzienlijk prejudicieert op het handelsverkeer na 1 Juli 1950. Volgens de gegevens over het betalingsverkeer van dit Voor-Unie-accorde zou ruim 45 pCt van het totale Nederlandse programma (incl. diensten enz. en Indonesië) met trekkingsrechten en credieten worden gefinancierd.

Zelfs indien het beschikbare bedrag niet geheel zou worden besteed, moet het waarschijnlijk worden geacht, dat een vrij aanzienlijk tekort blijft bestaan. Op welke wijze een dergelijk écart het volgend jaar na 1 Juli moet worden gefinancierd is nog onbekend. Aangenomen wordt, dat zulks zal geschieden via het Marshall-plan. Een terugschroeven van de invoer zou uiteraard een netelige aanleggenheid zijn. Dit geldt vooral indien men vrije goederen weer zou moeten contingenten.

De conclusies, waartoe een rustige en nuchtere beschouwing van dit accorde daarom leidt, zijn naar mijn mening deze:

1. Men zal er goed aan doen, enkel en alleen uit financiële overwegingen, met een verder vrijgeven van de invoer enige voorzichtigheid te betrachten, ook indien zou blijken, dat de tot 1 Juli 1950 beschikbare credieten enz. niet geheel zouden worden verbruikt. In de eerste plaats omdat het opnieuw onder contingent brengen van de invoer bijzonder onaantrekkelijk is, indien zou blijken, dat na 1 Juli 1950 het huidige invoersurplus niet zou kunnen worden gehandhaafd. Ten tweede omdat het nog helemaal niet zeker is, of in Nederland de consequenties van de devaluatie m.b.t. de loon- en prijspolitiek wel ten volle zullen worden geaccepteerd en of niet maatregelen zullen worden genomen ter verzachting van het consumptieverminderende effect van de devaluatie. En tenslotte omdat het geenszins uitgesloten moet worden geacht, dat de Belgische Regering t.z.t. onder druk van het bedrijfsleven en de werkloosheid nogmaals zou devalueren. Indien Nederland dan niet mede devalueert zou het tekortverminderende effect van de huidige devaluatie geheel of gedeeltelijk verloren gaan.

De tekst van het Protocol van de Ministersconferentie in Luxemburg van 13 t/m 15 October jl. is over de inwerkingtreding van de volledige unie, waarschijnlijk met het oog op het bovenstaande, nogal voorzichtig. In beginsel houdt men vast aan de datum 1 Juli 1950. Van de ontwikkeling gedurende de Voor-Unie (d.w.z. de financiële ontwikkeling) zal het echter afhangen, of deze unie terstond volledig zal zijn of dat voorlopig bepaalde beperkingen in het onderlinge handels- en betalingsverkeer nog zullen moeten worden gehandhaafd.

2. Een „long term“-oplossing van het probleem van het Nederlandse tekort aan Belgische francs — en hiervan hangt ongetwijfeld de realisering der economische unie af — kan waarschijnlijk alleen worden gevonden in het kader ener ruimere internationale convertibiliteit, waarbij hetzij alle, hetzij een aantal valuta's onderling onbeperkt inwisselbaar zijn. De onbeperkte inwisselbaarheid van B.frs in guldens alléén is uiteraard niet voldoende. De guldens, waaraan België een surplus zou krijgen, zullen eerst dan ad libitum aanvaardbaar zijn voor België, indien deze tegen goud, dollars of andere bruikbare valuta's kunnen worden omgewisseld.

Men kan, geloof ik, het probleem van de afdekking van het bilaterale tekort in het betalingsverkeer tussen de beide uniepartners aldus stellen. In beginsel kan dit worden afgedekt: 1. met goud; 2. met inconvertibele valuta; 3. met onbeperkt convertibele valuta.

Aangenomen, dat het Nederlandse deficit ten opzichte van de B.L.E.U. duurzaam, dus structureel zou zijn, is goudafdekking onaanvaardbaar en ook onmogelijk.

De afdekking met niet onbeperkt inwisselbare valuta's, waaraan Nederland een surplus heeft, zou alleen aanvaardbaar zijn, indien België aan deze valuta's een tekort had. Een dergelijke situatie zou zich toevallig kunnen voordoen. (Bijv. indien België een tekort had aan ponden, waaraan Nederland een surplus heeft). Helaas was zulks tot nog toe niet het geval.

Afdekking met wel onbeperkt inwisselbare valuta's, dus dollars of Zwitserse francs, is op het ogenblik niet mogelijk, omdat Nederland zelf een tekort heeft aan deze valuta's. Eerst zodra Nederland een voldoende surplus heeft aan wel convertibele valuta's, bestaat de mogelijkheid hiermede het tekort op een ook voor België aanvaardbare wijze af te dekken.

Dit eist of een zodanig herstel in het betalingsbalans-evenwicht van een aantal landen, dat de volledige convertibiliteit hunner valuta's en dus de vrijheid van hun betalingsverkeer weer mogelijk wordt (men denke hierbij bijv. aan het pond sterling) of het herstel van de volledige convertibiliteit van de gulden zelf.

Of een dergelijk herstel van de convertibiliteit, hetzij van enkele valuta's, waaraan Nederland een surplus heeft, hetzij van de gulden, vóór 1 Juli 1950 tot stand zal zijn gekomen, is een vraag, welke ieder voor zichzelf beantwoorde.

Mocht zulks echter niet het geval zijn, dan zou een volledige unie op bovengenoemde datum alleen kunnen functionneren:

- 1e. Bij een voortzetting van de Marshall-hulp op een zodanige wijze en in zodanige omvang, dat het bilaterale tekort hiermede zou kunnen worden gefinancierd;
- 2e. Voor zover het bovenstaande niet mogelijk zou zijn, door afdekking met inconvertibele valuta's, welke België bereid zou zijn te accepteren.

Aangezien de Marshall-hulp gestaag zal afnemen en de onder 2e. genoemde mogelijkheid alleen bij toeval kan voorkomen, lijkt mij een dergelijke oplossing nogal improvisatorisch.

Daartegenover bestaat uiteraard de kans, dat het onderlinge deficit, tengevolge van de devaluatie in Europa, het vrijgeven van de invoer uit andere landen, alsmede eventuele deflatoire binnenlandse maatregelen, mee zal vallen en gestaag zal afnemen. Ook is het niet uitgesloten, dat vermindering van de Marshall-hulp en trekkingsrechten de huidige Belgische exportsurplussen weer doet verdwijnen en meer andere — dus inconvertibele — valuta's voor België aantrekkelijk gaan worden.

De wijze, waarop de Ministersconferentie in Luxemburg zich blijkens het Protocol in de toekomst de oplossing

denkt voor de financiering van het tekort in het bilaterale betalingsverkeer, is ongeveer als volgt.

In beginsel moet het tekort worden afgedekt met valuta's van derde landen, welke dus in het algemeen niet inwisselbaar zullen zijn en waaraan het debiteurland zonodig een surplus moet creëren en waaraan het crediteurland (dus de B.L.E.U.) een tekort moet hebben of creëren. Dit vereist een coördinatie van de handelspolitiek ten opzichte van derde landen door middel van parallele onderhandelingen. De voorbereiding hiervan moet reeds tijdens de Voor-Unie plaatsvinden. Indien een dergelijke situatie ten opzichte van een bepaald land niet vanzelf ontstaat — en dit was tot op heden niet het geval — zal deze slechts moeilijk te creëren zijn. Enerzijds is bijv. het „creëren“ van een tekort door België alleen mogelijk door beperking van de export, aangezien de invoer reeds bijna geheel vrij is. Zulks is heden ten dage voor België uiteraard weinig aantrekkelijk. Anderzijds is het creëren van een exportsurplus door Nederland, bijv. door beperking van de invoer, ook niet eenvoudig, juist omdat de ontwikkeling in de richting van een steeds toenemende vrijgave van het internationale handelsverkeer gaat.

Mocht ondanks een zo groot mogelijke handelspolitieke coördinatie de monetaire rekening tussen de beide partners blijven ophopen, een omstandigheid, welke ontoelaatbaar wordt geacht, en welke slechts mogelijk zal zijn binnen het kader van een nog nader vast te stellen credietmarge, dan zal 1) het debiteurland op verzoek van het crediteurland een beroep doen op het Internationale Monetair Fonds; 2) goud of convertibele deviezen beschikbaar moeten worden gesteld.

Slechts indien het debiteurland zich tot dit laatste niet, in staat acht i.v.m. de noodzaak een zekere monetaire reserve aan te houden, zal het crediteurland het *rechi* hebben het debiteurland uit te nodigen om in gemeenschappelijk overleg hun onderling handelsverkeer aan de aldus ontstane toestand aan te passen. Het debiteurland kan dus niet zelfstandig de invoer uit het partnerland besnoeien en daarmee het odium op zich laden de Unie te bederven.

Tenslotte zal ook op een andere wijze nog een dergelijke ontwikkeling moeten worden voorkomen, nl. door coördinatie der binnenlandse credietpolitiek, waardoor bijv. in het debiteurland een deflatoire en in het crediteurland een inflatoire politiek wordt gevoerd. Tevens zal ter vermindering van het bilaterale tekort de rentabiliteit van het kapitaal in de beide landen zoveel mogelijk op één niveau moeten worden gebracht.

Of de bovenbeschreven regeling ooit „bilateraal“ uitvoerbaar zal zijn zolang een dergelijk omvangrijk deficit tussen Nederland en de B.L.E.U. bestaat als tot nu toe, lijkt mij zeer de vraag op grond van hetgeen hierboven werd betoogd. Zij biedt slechts mogelijkheden indien het bilaterale tekort aanzienlijk zou slinken, de Belgische betalingsbalanspositie in bepaalde sectoren slechter en de Nederlandse positie beter zou worden.

Er is uiteraard een alternatief voor deze regeling, nl. een volledige inwisselbaarheid tussen guldens en B.frs zonder afdekking in andere valuta's, hetgeen zou vereisen, dat guldens en B.frs in het gehele Benelux-gebied wettig betaalmiddel zouden zijn. Dit betekent dus een muntunie, iets waarvoor de heer Eyskens blijkens recente uitlatingen nog weinig voelt. Een dergelijke muntunie zou een zo volledige unificatie van de monetaire en credietpolitiek in de drie landen vereisen, dat zulks een mate van „pooling of sovereignty“ zou betekenen, waarvoor de beide landen nog niet rijp zijn.

's-Gravenhage.

Mr J. KYMPELL.

DE FINANCIERING DER WERKLOOSHEIDSVERZEKERING.

Met de „werkloosheidswet”, welke kort geleden in het Staatsblad is verschenen, wordt een nieuwe tak aan onze sociale verzekering toegevoegd, welke zowel sociaal als verzekeringstechnisch zeer specifieke eigenschappen vertoont.

Ongetwijfeld bestaat behoefte aan een verzekering tegen het risico der werkloosheid, dat min of meer volgens het grillige spel van het toeval, deze wel en gene niet treft. In zijn verlangen naar bestaanszekerheid is de mens geneigd zich tegen dit, zoals tegen vele andere risico's, aaneen te sluiten om tezamen de schade te dragen, die voor de alleenstaande een economische ramp zou betekenen.

Om verzekeraar te zijn, d.i. tegen een van te voren bepaalde premie overdraagbaar, moet echter de grootte van het risico, zoals het zich als een frequentie ten opzichte van een groot aantal mogelijke gevallen voordoet, bekend, althans vatbaar voor een raming zijn. Bovendien moet het risico de deelnemende individuen gelijkelijk, of met te schatten quantitative verschillen bedreigen. En tenslotte behoren de leden der verzekeringsgemeenschap geen belang te hebben bij het „getroffen” worden, noch mogen zij een op het intreden van de „ramp” bevorderende invloed kunnen uitoefenen.

Aan al deze eisen is ten aanzien van een verzekering tegen werkloosheid slechts zeer ten dele voldaan.

Het werkloosheidsrisico, zoals dat geldt voor een bepaald individu, is zeer gecompliceerd. Het hangt in hoge mate samen met het beloop van de wereldconjunctuur, met de mate van succes, waarmede door autarkische maatregelen de nationale economie tegen de wereldconjunctuur wordt beschermd, voorts met de grotere of kleinere trefbaarheid van zijn eigen plaats in het economisch bestel en tenslotte, en niet in de minst belangrijke mate, met zijn persoonlijke eigenschappen, als bekwaamheid en karaktertrekken, welke hem in meer of mindere mate voor werkloosheid vatbaar maken.

De samenhang met de wereldconjunctuur stemt het werkloosheidsrisico tot een, dat potentieel met een enorme omvang dreigt, zonder dat te voorspellen is, of en op welke termijn het zich zal openbaren. Want wel verdienen de studiën betreffende de cyclische gang der conjunctuur aandacht, ze leveren voorshands echter nog minder betrouwbare uitkomsten dan de meteorologische voorspellingen op lange termijn.

Evenals bijv. voor het met het werkloosheidsverschijnsel vergelijkbare oorlogsmolest, de enige vorm van financiële dekking — en dan nog onvolkomen — kan worden gevonden door reservevorming in goede tijden voor de kwade, aangevuld door een omslag op onderlinge grondslag, zo zullen ook voor de werkloosheidsverzekering deze procédés moeten worden toegepast, terwijl voorts de ongelijkheid der risico's enige differentiatie in de bijdrage verlangt en de beïnvloedbaarheid van het intreden der schade door de verzekerden zelf, een zekere mate van eigen-risico-dragen wenselijk maakt.

* *

De wettelijke verzekering voorziet in een uitkering bij onvrijwillige werkloosheid, intredend nadat gedurende ten minste 156 dagen is gewerkt, over maximaal 21 weken, ten bedrage van 80 pCt van het loon voor gehuwden en kostwinners, 70 pCt voor ongehuwden die niet bij hun ouders inwonen en 60 pCt voor de overigen.

De uitkering draagt gedurende de eerste acht weken de naam wachtgeld, gedurende de volgende dertien weken die van werkloosheidsuitkering. De kosten van het wachtgeld komen ten laste van het wachtgeldfonds van de bedrijfsvereniging der betreffende bedrijfstak, die der werkloosheidsuitkering ten laste van het Algemeen (het

gehele bedrijfs- en beroepsleven omvattende) Werkloosheidsfonds.

De middelen dezer uitkeringen zullen worden opgebracht door een premie, bestaande uit:

a. een premie voor de wachtgeldverzekering, door de bedrijfsvereniging te heffen, in gelijke delen te betalen door werkgevers en werknemers;

b. een premie voor de werkloosheidsverzekering, aan het Algemeen Werkloosheidsfonds, waarvan de helft ten laste van het Rijk komt en de werkgevers en werknemers elk een vierde betalen.

Beide premies zullen zodanig worden bepaald, dat ten minste 20 pCt daarvan per jaar kan worden gestort in resp. de reserve bij de bedrijfsvereniging voor de wachtgeldverzekering en die bij het Algemeen Werkloosheidsfonds voor de werkloosheidsverzekering, totdat deze reserves een omvang gelijk aan twee maal de totale jaarpremie-ontvangst hebben bereikt.

In deze financieringswijze vindt men in zekere mate de in onze voorafgaande beschouwing geformuleerde verzekeringstechnische eisen terug.

Weliswaar wordt niet van een omslag, maar van een premie gesproken, maar de omstandigheid, dat deze van jaar tot jaar verschillend kan worden vastgesteld, en de groep contribuabelen door de verplichte deelneming aan de risicodragende organen gefixeerd is, maakt het mogelijk tekorten of overschotten, zonder dat onbillijkheden worden begaan, ten laste resp. ten gunste van volgende jaren te doen komen, zodat de omslag als het ware een jaar wordt verschoven.

Voorts is het vormen van reserves voor tijden van grote schadefrequentie in de wet voorgeschreven; een differentiatie naar de in verschillende mate aan het risico blootgestelde bedrijfstakken en beroepen is, althans wat betreft de eerste wachtgeldperiode, aanvaard en een verdergaande subgroepering en zelfs onderscheiding van verschillende categorieën van arbeiders niet uitgesloten, terwijl tenslotte in de uitkeringspercentages een eigen risico voor de individuele verzekerde tot uitdrukking komt.

Wij zullen achtereenvolgens nagaan in hoeverre bij het systeem der wet de geschetste beginselen op de juiste wijze toepassing kunnen vinden.

* *

Hoewel een aanvankelijk onjuist vastgestelde premie door een hogere of lagere heffing in volgende jaren kan worden gecorrigeerd, is het toch wenselijk, dat reeds aanstonds de eerste premie zo zorgvuldig mogelijk wordt bepaald, opdat de nieuwe heffing op het juiste niveau bij de vaststelling van lonen en prijzen wordt in aanmerking genomen.

Ten aanzien van de orde van grootte zijn door de Regering enige zeer uiteenlopende ramingen verstrekt.

In de Memorie van Toelichting werden de totale jaarlijkse kosten der verzekering met inbegrip van de voorgeschreven reservering van 20 pCt, alsmede 20 pCt administratiekosten over het bedrag der uitkeringen, geschat op 6 pCt van het verzekeringsplichtige loon. Deze raming was gebaseerd op de gegevens in de publicatie „Onderzoek naar de blijvende werkloosheid en haar bestrijding” (Rapport van de Commissie, ingesteld bij beschikking van den voorzitter van den Hoogen Raad van Arbeid d.d. 18 December 1936) en beruiste op een veronderstelde gemiddelde „frictiewerkloosheid”, ook „arbeidsreserve” genoemd, van 4 pCt en een gemiddelde seizoenswerkloosheid van 2 pCt. Voorts op de publicatie „Werkloosheidsonderzoek in 29 gemeenten op 16 Januari 1937”, samengesteld door het C.B.S. Daarbij is het jaar 1930 als „het meest normale” jaar gekozen, waarover gegevens ter beschikking staan.

Op grond van deze cijfers berekende het C.B.S., dat bij een werkloosheidspercentage van 6, 27 pCt der arbeiders

in enig jaar kortere of langere tijd werkloos zou zijn, waarvan 15 pCt langer dan 8 weken en 4,5 pCt bovendien langer dan 21 weken.

Van alle intredende werkloosheidsgevallen zou derhalve in 44 pCt de duur korter dan 8 weken, in 39 pCt langer dan 8, doch korter dan 21 weken en in 17 pCt der gevallen langer dan 21 weken zijn.

Bij deze frequenties en uren zou de verdeling der kosten tussen wachtgeld- en werkloosheidsverzekering enerzijds en tussen werkgevers, werknemers en Rijk anderzijds de volgende worden:

	Werk- gever	Werk- nemers	Rijk	Totaal
	pCt	pCt	pCt	pCt
Wachtgeldverzekering	1,70	1,70	—	3,40
Werkloosheidsverzekering ..	0,65	0,65	1,30	2,60
Totaal	2,35	2,35	1,30	6,00

Dat de lasten der werkloosheidsverzekering lager worden geraamd dan die der wachtgeldverzekering, ofschoon de uitkeringsduur van eerstgenoemde (13 weken) langer is dan die van het wachtgeld (8 weken), is alleszins begrijpelijk; het laatstgenoemde toch draagt *premier risque* in die zin, dat het voor tal van korte uitkeringsgevallen geheel opkomt, zonder dat het werkloosheidsfonds wordt aangesproken.

Niet duidelijk is dan ook waarom in de Memorie van Toelichting als waarschijnlijk wordt aangenomen, dat de kosten der werkloosheidsuitkeringen niet onbelangrijk méér zullen bedragen dan die der wachtgelden.

Deze laatste veronderstelling komt ook tot uitdrukking in een latere raming van de Regering, overgelegd in de brief van de Minister van Sociale Zaken aan de Tweede Kamer d.d. 27 Augustus 1949, gedrukte stukken no. 100 (17). Volgens deze zouden de kosten, gebaseerd op de huidige stand der werkloosheid (34.000 uitkering-trekkende arbeiders) zonder reserveringen 1,64 pCt bedragen, of met inbegrip daarvan:

	Werk- gever	Werk- nemers	Rijk	Totaal
	pCt	pCt	pCt	pCt
Wachtgeldverzekering	0,24	0,24	—	0,48
Werkloosheidsverzekering ..	0,36	0,36	0,72	1,44
Totaal	0,60	0,60	0,72	1,92

Dat deze laatste berekening een veel lagere uitkomst vertoont dan die van het C.B.S. is niet zo, verwonderlijk als op het eerste gezicht lijkt; thans immers is uitgegaan van het huidige uitzonderlijk lage peil der werkloosheid, terwijl het C.B.S. heeft gezocht naar een raming van het gemiddelde toekomstige niveau.

De verhouding tussen de lasten der wachtgeld- en die der werkloosheidsperiode in de laatste regeringsschatting van 1:3, is echter niet begrijpelijk. Zelfs als men zou veronderstellen, dat alle uitkeringsgevallen de volle termijn zouden duren, dan nog zou men tot een lastenverhouding voor de twee perioden komen van 8:13. Voorshands lijkt ons de verhouding van 3,40:2,60 aannemelijker. Wanneer men deze verhouding zou toepassen op de lasten onder de huidige omstandigheden, hierboven geraamd op 1,92 pCt of afgerond op 2 pCt, dan komt men, inclusief administratiekosten en reserveringen, op de volgende verdeling:

	Werk- gever	Werk- nemers	Rijk	Totaal
	pCt	pCt	pCt	pCt
Wachtgeldverzekering	0,60	0,60	—	1,20
Werkloosheidsverzekering ..	0,20	0,20	0,40	0,80
Totaal	0,80	0,80	0,40	2,00

In absolute cijfers betekent dit bij een loontotaal van f 4,5 mrd per jaar:

f 60 mln voor uitkeringen
f 18 „ „ reserveringen
f 12 „ „ administratiekosten

totaal f 90 mln, waarvan
f 36 mln voor rekening der werkgevers
f 36 „ „ „ der werknemers
f 18 „ „ „ van het Rijk.

* *

Intussen kleeft aan alle gegeven berekeningen de onvolkomenheid, dat wordt uitgegaan van het aantal werklozen, dat, hetzij thans aanwezig, hetzij in de toekomst, als waarschijnlijk wordt aangenomen.

Deze grootheid speelt echter in beginsel geen rol. De uitkering toch wordt verleend aan hen, die na gedurende een zekere tijd in het bedrijfsleven werkzaam te zijn geweest, overcomplete worden, en duurt vervolgens ten hoogste 21 weken. Al degenen, die na deze periode werkloos blijven, brengen voor deze verzekering geen lasten meer mee vóór zij opnieuw gedurende 156 dagen te werk zijn gesteld. Een situatie is denkbaar, waarbij het bedrijfsleven een groot quantum overcomplete krachten definitief heeft afgestoten; die alle nog werkloos zijn, doch na het uittrekken van de maximum termijn geen uitkering meer ontvangen, zodat bij de nieuwe statische toestand generlei lasten meer voor de risicodragers bestaan.

Ook de jeugdige werknemers, die er niet in slagen in het productieproces te worden opgenomen, zijn niet tot uitkering gerechtigd.

Een zeer hoge crisiswerkloosheid betekent dan ook nog niet dienovereenkomstig zware lasten voor de wachtgeld- en werkloosheidsverzekering.

De grootheden, welke men zou moeten kennen om een raming van de lasten der nieuwe verzekering te kunnen maken, zijn de frequentie, waarmede arbeiders overcomplete worden, als gemiddelde over een lange reeks jaren en de distributie der werkloosheidsduren, welke op deze ontslagen¹⁾ volgen. Vermoedelijk zal een correlatie tussen beide grootheden blijken te bestaan, aangezien bij afnemende conjunctuur zowel het aantal ontslagen als de onderbrekingsduren zullen toenemen.

Wellicht zouden over deze grootheden uit de ervaring van de Rijksverzekeringsbank t.a.v. de onderbrekingen der premiebetaling ingevolge de Invaliditeitswet nuttige gegevens zijn te verkrijgen.

Voor het grafische bedrijf leverde de eigen ouderdomsverzekering bijv. de ervaring, dat de afvloeiing van werknemers gedurende de crisisjaren 1932 t/m 1937 zich voltrok met resp. de volgende percentages (uitgedrukt in het aantal verzekerden bij de aanvang van het jaar): 2,8 pCt, 4,8 pCt, 4,1 pCt, 3,7 pCt, 5,5 pCt en 3,2 pCt, gemiddeld 4,0 pCt.

Aangezien één percent ten deze 21 weken uitkering per 100 verzekerden betekent, d.i. bruto 0,4 pCt kosten, zouden deze afvloeiingen over deze crisisjaren gemiddeld 1,6 pCt per jaar aan kosten hebben veroorzaakt.

Naast deze afvloeiing van eerst na de crisis gedeeltelijk teruggekeerde werknemers viel echter nog een intermitterende werkloosheid waar te nemen, waarvan de lasten gemiddeld ongeveer 1,5 pCt zouden hebben bedragen.

In totaal zouden derhalve in de catastrofale crisisjaren de kosten van een voorziening gelijk aan die van de nieuwe wettelijke verzekering in het grafische bedrijf door een heffing van 3,1 pCt van het loon gedekt zijn geweest.

Aangezien in jaren met gunstige conjunctuur de kosten aanzienlijk lager zullen liggen, zou bij een goede reser-

¹⁾ Ontslag niet in juridische zin, aangezien een beëindiging van de dienstbetrekking niet noodzakelijk is voor het recht op uitkering.

veringspolitiek voor een lange periode met een aanmerkelijk lagere constante heffing kunnen worden volstaan.

* * *

De functie van de op te bouwen reserves, hoewel niet in de wet omschreven, mag worden verondersteld te zijn het brengen van een stabilisatie in de jaarlijkse lasten, welke als gevolg van conjunctuur en andere oorzaken grillige schommelingen zullen vertonen.

Daartoe is nodig, dat in jaren van lage uitkerings-totalen toevoegingen aan de reserve worden gedaan en in jaren met hoge schade daaraan wordt onttrokken.

Volgens de tekst van de wet dient steeds tenminste 20 pCt van de premie aan de reserve te worden toegevoegd, totdat deze het tweevoud van de jaarpremie heeft bereikt. Deze reserveringsmethode — welke helaas ook voor de uitvoeringsorganen der Ziekwet is voorgeschreven — versterkt eerder de schommelingen dan dat zij deze egaliseert. Immers, in jaren van weinig uitkeringen en lage premie is de toevoeging aan de reserve gering. Het tweevoud van de jaarpremie, waarmede de reserve „vol” is, is dan eveneens een betrekkelijk laag bedrag. Zodra de schaden oplopen is de reserve niet meer „vol” en moet weer 20 pCt van de hogere jaarpremie worden gestort. Het toezichhoudend orgaan, bevreest voor nog slechtere jaren, staat geen onttrekking aan de reserve toe en aldus wordt juist in tijden van hoge schaden de premie nog extra verhoogd. Een stijging van de premie in tijden van werkloosheid, welke de neiging om arbeiders in dienst te nemen of te houden nog zou verminderen, zou wel zeer onwenselijk zijn.

Een sterkere reservering in goede tijden, waaraan op ruime schaal kan worden onttrokken in ongunstiger jaren, ware o.i. juister. Daartoe zou een premie, welke voor goede jaren te hoog en voor slechte jaren te laag zal zijn; onveranderd van jaar tot jaar moeten worden geheven en de overschotten gereserveerd, ook al overschrijdt de reserve twee jaren premie-ontvangst. Daarbij mag het geen bezwaar zijn, dat in gunstige jaren de reservering hoger dan de thans voorgeschreven 20 pCt en in minder gunstige jaren lager is.

Bovendien komt in de wettelijke regeling niet tot uitdrukking het verschil tussen het karakter van het risico, gedragen resp. door de bedrijfsverenigingen en het Algemeen Werkloosheidsfonds.

De jaarlijkse schadetotalen van de eerstgenoemden zullen, gelijk die van iedere *premier risque* verzekeraar, eerder tenderen naar stabiliteit dan die van de verzekeraar der tweede periode.

Immers, bij een gunstige conjunctuur, waarin iedere overcompleet geworden arbeider gemakkelijk weer een plaats vindt, zullen de ontslagen zeldzaam en de onderbrekingsduren kort zijn. De gehele last van de weinige en korte uitkeringsperiodes komt voor rekening van het wachtgeldfonds, van slechts enkele sporadische gevallen een staartje nog voor rekening van het werkloosheidsfonds. Naarmate de conjunctuur minder gunstig wordt, zullen méér en langere uitkeringsgevallen voorkomen, waardoor het werkloosheidsfonds meer en langere schaden voor zijn rekening krijgt en zijn schadetotaal relatief meer stijgt dan dat van de wachtgeldverzekeraar.

Om een behoorlijke egalisering te verkrijgen, is voor het werkloosheidsfonds dan ook het reserveren tot een groter veelvoud der jaarpremie nodig dan voor de wachtgeldfondsen der bedrijfsverenigingen.

* * *

Niet onaangeroerd mag hierbij worden gelaten het vraagstuk, op welke wijze de reserves voor de wachtgeld- en de werkloosheidsverzekeringen moeten worden belegd.

Het ligt voor de hand, dat de uitvoeringsorganen, ten einde de lasten voor het bedrijfsleven zo laag mogelijk te houden, de grote gereserveerde kapitalen rentegevend

zullen willen maken. Daarbij zullen zij rekening hebben te houden met de mogelijkheid, dat op betrekkelijk korte termijn de reserve liquide moet worden gemaakt om voor zijn doel te worden gebezigd.

Betrekkelijk kort lopende beleggingen zullen dus voor deze reserves de meest geëigende zijn.

Maar wat zal de invloed van het realiseren van deze beleggingen in een tijd van crisis of depressie zijn op het economisch leven? Men denke niet te gering over de sommen waarover het gaat. Bij een premie van 2,5 pCt bijv. betekenen twee jaren premie-ontvangst, dus 5 pCt, over f 4,5 mrd loon bijna f 225 mln, een som bijna gelijk aan die van het in 1936 ingestelde egalisatiefonds voor de wisselkoersen!

Een snelle verzilvering van een dergelijk vermogen in een tijd van scherpe depressie zou vermoedelijk niet bevorderlijk zijn voor het herstel.

Uit een oogpunt van conjunctuurbeïnvloeding ware het misschien het beste deze kapitalen à deposito bij De Nederlandsche Bank te plaatsen; de eventuele opvraging zou dan een geldscheppende werking hebben, welke in tijden van crisis veelal heilzaam wordt geacht. De rentederving, welke van deze beleggingswijze het gevolg zou zijn, zal hiervoor echter een beletsel vormen.

* * *

Behalve de werkloosheid, welke het gevolg is van schommelingen in conjunctuur of van structurele veranderingen in het productieproces, is een zekere hoeveelheid werkloosheid kenmerkend voor bepaalde bedrijfstakken. In de landbouw vertoont de behoefte aan arbeidskrachten toppen en dalen met de wisseling der jaargetijden, het bouwbedrijf kent het verschijnsel van „onwerkbaar weer”, tal van bedrijven bestaan slechts in één seizoen, andere bieden slechts stootsgewijze, intermitterend, werkgelegenheid.

Voorts zal in een arbeidsintensief bedrijf de lichte fluctuatie van de conjunctuur sterker in het afstoten van arbeiders tot uitdrukking komen dan in een kapitaalintensieve bedrijfstak.

Deze aan de bedrijfstak inherente verschillen behoren bij een billijke regeling der verzekering in een verschil van lasten tot uitdrukking te komen. Wanneer voor een bepaalde bedrijfstak met stootsgewijze werkgelegenheid het bestaan van een ruime arbeidsreserve noodzakelijk is, dient die bedrijfstak de kosten daarvan zelf te dragen en mogen deze niet ten laste komen van andere bedrijfstakken.

Uit dit beginsel is de opzet voortgekomen, waarbij iedere bedrijfstak het risico van de wachtgeldperiode der eerste acht weken zelf draagt. Het is echter zeer te betwijfelen, of deze periode lang genoeg is om de in een bepaalde bedrijfstak normale arbeidsonderbrekingen te bestrijken.

Onder werking van de wet zullen bijv. de uitkeringen voor het bouwbedrijf bij een vorstperiode van langer dan acht weken voor het meerdere mede ten laste van andere bedrijfstakken komen, terwijl zij thans geheel door het eigen risicofonds van die bedrijfstak worden betaald.

Is een verlenging van de termijn waarover iedere bedrijfstak zijn eigen risico draagt in elk geval wenselijk, de vraag kan zelfs worden gesteld, of er wel reden is de uitkeringen boven een zekere duur ten laste van een gemeenschappelijk „pool” te doen komen.

Bij de beperking van de uitkeringsverplichting tot 21 weken bij nieuw intredende werkloosheid komt het ons voor, dat bij een goede reserveringspolitiek de — zeer groot gedachte — bedrijfsverenigingen wel in staat zullen zijn de schommelingen in de jaarlijkse schadetotalen zelf op te vangen, zodat voor onderlinge herverzekering geen noodzaak bestaat.

Daarmede zou de beoogde autonomie van het bedrijfsleven wezenlijker worden en eerder dan thans wellicht bereidheid worden gevonden om ten laste van het bedrijf

de uitkeringsduur nog te verlengen, hetgeen thans niet waarschijnlijk is, aangezien iedere verlenging van de wachtgeldperiode de lasten van de mede door anderen betaalde werkloosheidsperiode zou verlichten.

* *

De verzekerde arbeiders blijven op tweeërlei wijze belanghebbend bij een lage werkloosheid. Enerzijds dragen zij op gelijke voet als hun werkgever bij in de kosten, zodat een lage premie door weinig uitkeringen ook hen ten goede komt.

Bovendien lijden zij persoonlijk in het geval van werkloosheid schade, doordat de uitkering niet hoger is dan 80 pCt, nog afgezien van de psychologische kwelling van de onzekerheid of binnen de uitkeringstermijn nieuwe arbeidsgelegenheid zal worden gevonden.

De verplichting tot medebetaling voor de arbeider is na een harde parlementaire strijd in de Wet gehandhaafd, waarbij de tegenstanders omgekeerd hebben bepleit de gehele premie dwingend ten laste van de werkgever te brengen.

Men vraagt zich af, of deze tegenstelling niet gemakkelijker overbrugd had kunnen worden door een oplossing, waarbij aan partijen zelf werd overgelaten, of de halve premie al dan niet op de arbeider zal worden verhaald, gelijk in de Ziektewet is geregeld. Het bedrijfsleven had voor ieder geval de meest praktische oplossing kunnen kiezen en vermoedelijk ware in vele gevallen van het medebetalen door de arbeider afgezien.

Niet alleen zou daardoor een thans noodzakelijke gecompliceerde looncorrectie achterwege kunnen blijven, maar ook psychologisch heeft het medebetalen door de arbeider het algemeen menselijke bezwaar, dat hij van een verzekering, waarvoor hij jaar in jaar uit betaalt, ook eens wil profiteren. Een nog zo scherpe controle op het al dan niet werken door uitkeringtrekkers zal niet kunnen verhinderen, dat iemand, die eens wat vacantie wil nemen met 70 of 80 pCt van het loon, alle aangeboden arbeid als niet passend gedurende een hem welgevallige tijd afslaat.

Wie ervaring heeft met de ziekengeldverzekering kent gevallen, waar verzekerden zich gerechtigd achten door simulatie een bedrag aan ziekengeld terug te krijgen, gelijk aan de door hen betaalde premieheft.

Het meebetalen door de arbeiders verscherpt ook de onbillijkheid van de ongelijkheid der uitkeringspercentages tussen kostwinners (80 pCt), ongetrouwen niet bij hun ouders inwonend (70 pCt) en anderen (60 pCt). Immers, moeilijk is goed te praten dat éénzelfde premie wordt geheven, terwijl de eventuele uitkeringen aanzienlijk verschillen.

* *

Het hierboven terloops genoemde bedrag aan administratie- (en controle-)kosten van f 12 mln — in het premievoorstel van het C.B.S. zelfs op f 40 mln per jaar geraamd! — stemt tot nadenken over de hoeveelheid improductieve arbeid, welke de nieuwe uitbreiding onzer sociale verzekering zal vergen.

Ten dele zijn deze kosten onvermijdelijk: een goede controle tegen misbruik mag niet achterwege worden gelaten en zal kostbaar zijn; een behoorlijke administratie kost geld.

Maar het gegeven cijfer, dat ettelijke malen verdubbeld moet worden om de totale kosten van onze sociale verzekering te benaderen, behoort een aansporing te zijn om zich te bezinnen op alle mogelijkheden om de ballast, welke het nuttige draagvermogen vermindert, voor onze volkshuishouding zo gering mogelijk te doen zijn.

Ten deze bevat de nieuwe wet in beginsel enige goede elementen: met uitzondering van het Algemeen Werkloosheidsfonds, dat naar wij verwachten bij de Rijksverzekeringsbank zal worden ondergebracht, zullen geen nieuwe uitvoeringsorganen in het leven worden geroepen;

de uitvoering van de wachtgeldverzekering en de premie-inning van het geheel zal worden opgedragen aan de bedrijfsverenigingen, die reeds ten behoeve van de Ziekengeld- en kinderbijslagverzekering bestaan, terwijl onder deze instellingen een meer rationele taakverdeling door hergroepering der aangesloten werkgevers zal worden bevorderd.

Maar het volle voordeel van de combinatie met een andere sociale verzekering wordt slechts verkregen indien de kring der verzekerden voor beide nauwkeurig samenvalt. Dan alleen kan met de heffing van één gecombineerde premie over één verzekeringsplichtig loonbedrag worden volstaan, één register van verzekerden worden aangehouden, één jurisprudentie t.a.v. de verzekeringsplicht zich ontwikkelen.

Helaas schiet de wet, zoals die tenslotte het Staatsblad heeft bereikt, ten deze ernstig tekort.

Op niet minder dan acht punten wijkt het begrip „werknemer” van de Werkloosheidswet af van het begrip „arbeider” in de Ziektewet. Zowel materieel als juridisch zijn de begrippen grondig verschillend, zonder dat daarvoor enige zakelijke grond aanwijsbaar is.

Materieel is de loongrens, hier f 6.000, in de Ziektewet f 3.750, de belangrijkste. Moeilijk valt in te zien waarom een werknemer tussen beide loongrenzen wel economisch in staat wordt geacht bij ziekte het 52 weken durende ziekengeld te missen, maar niet in geval van werkloosheid de 21 weken durende uitkering krachtens de nieuwe wet. Waarom verzekerd is ingevolge de Ziektewet iedere „arbeider in dienst van een onderneming of publiekrechtelijk lichaam” en voor de Werkloosheidsverzekering „ieder, die binnen het Rijk in loondienst werkzaam is” is even weinig duidelijk als het verschil t.a.v. in het buitenland wonenden, zeevarenden, deelvissers, aangenomen werk.

Al deze ongemotiveerde verschillen zullen aanleiding geven tot spitsvondige beroepszaken, kolommen vol jurisprudentie, stof voor vakexamens; zij dragen weer bij bij onze sociale verzekering te maken tot een doolhof, waarin alleen de doorknede vakman nog de weg weet.

Maar niet alleen zullen de administratiekosten der uitvoeringsorganen door dit sociaal perfectionisme worden bezwaard, ook de werkgevers zien zich weer genoodzaakt de vele loonopgaven, welke zij ten behoeve van de sociale verzekering hebben te produceren, weer met één te vermeerderen. Méér nog dan door de financiële lasten wordt onze sociale verzekering impopulair door de enorme administratieve besommingen voor het bedrijfsleven en nu na alle voorspiegelingen van unificatie en vereenvoudiging, de eerste stap van de wetgever weer een nieuwe verzwaring der administratieve belasting betekent, konden de grenzen der bereidwilligheid wel eens worden overschreden en grote tegenstand bij de toepassing worden ondervonden.

* *

Zoals uit het bovenstaande blijkt, vertoont de wet, waarvan thans de uitvoering ter hand moet worden genomen, in verzekeringstechnisch opzicht verschillende onvolkomenheden, die wij gaarne zouden zien weggenomen.

Dit is geen verwijt aan de samenstellers; de nieuwe verzekering betreft een in sociaal opzicht uiterst moeilijke materie, haar uitvoeringswijze is bovendien baanbrekend. Geen wonder, dat de regeling in enkele opzichten niet ten volle is doorwrocht.

Ook zou een soortgelijke wet in Engeland het scherpe oog van de Governments-Actuary hebben moeten passeren, terwijl de overeenkomstige functionaris hier te lande, de wiskundige adviseur der Rijksverzekeringsbank, kennelijk niet is geraadpleegd.

Wij zouden van harte het denkbeeld, door Prof. Molenaar in de Eerste Kamer gelanceerd, willen ondersteunen, om de negen maanden, welke ons nog van de invoering

der wet scheiden, te gebruiken voor een technische herziening, teneinde de kinderziekten van deze nieuwe sociale verzekering zo gering en haar zegenrijke werking zo onverdeeld mogelijk te doen zijn.

Amsterdam.

J. N. SMIT.

VERLEDEN EN TOEKOMST VAN DE RENTE IN DE BENELUX.

De ervaringen van het aan de oorlog voorafgaande decennium en die van de jaren na 1945, blijken grond te hebben gegeven aan de mening, dat een hogere rentestand in België dan in Nederland een meer „normale”, ja, een natuurlijke verhouding zou weergeven.

Voor de wijze, waarop men zich de oplossing denkt van de vraagstukken der nagestreefde economische unie, is die mening een blok aan het been van hen, die overigens volgaarne de sprong in het avontuurlijke huwelijk zouden willen wagen.

Met de meer dan eens verkondigde stelling, dat het Nederlandse rentepeil en dat van de kapitaalsbeloning in het algemeen, maar wat omhoog moeten gaan en het Belgische iets, of iets sterker omlaag¹⁾, opent men immers niet de mogelijkheid van een brede stroom van vrijwillige Belgische kapitaalimport in Nederland.

Daarom: men stelle ook een zaak als die van het kapitaalverkeer en het rentepeil in de Benelux zuiver en zonder vooroordelen. En dan realisere men zich, dat een vrijwillige en vrije Belgische kapitaalexport naar Nederland slechts zal komen, wanneer de verhouding in de huidige kapitaalsbeloning een radicale ommekeer ondergaat, wanneer dus in Nederland een hogere beloning wordt betaald dan in België. Ziet men geen kans, deze revolutie uit te voeren, dan zal althans een ongeveer gelijke beloning moeten worden verwezenlijkt.

Om het zodanig stellen der vraagstukken te vergemakkelijken, is eerst een antwoord nodig op de vraag: is een hogere rentevoet in België inderdaad normaal, althans in overeenstemming met de historie?

Ziehier de statistische gegevens, welke een bevestigend antwoord op de vraag schijnen te hebben gegeven.

	België		Nederland
	Rendement 3 pCt perpetuele schuld	4 pCt geünifi- ceerde schuld (in procenten)	Rendement 2½ pCt en 3 pCt perpetuele schuld
1929	4,52		3,94
1930	3,94		3,81
1931	3,98		3,86
1932	4,51		3,89
1933	4,52		3,68
1934	4,08		3,35
1935	3,90		3,43
1936	3,72		3,32
1937	3,33	3,96	3,13
1938	4,06	4,41	2,99
1939	4,39	4,92	3,56
1940	4,35	4,73	3,88
1941	3,73	4,12	3,58
1942	3,49	4,01	3,21
1943	3,29	3,95	3,11
1944	3,10	3,80	3,09
1945	3,26	4,00	—
1946	3,33	4,21	2,99
1949	3,40	4,62	3,11

Als maatstaf voor de rente op lange termijn gebruikt men in België gewoonlijk de koers van de 4 pCt geünificeerde schuld. De 3 pCt perpetuele lening, die veel beter is geklasseerd, geeft thans geen beeld meer van de kapitaalrente. Haar rendement werd door ons voor de jaren 1929—1936 vermeld, bij ontstentenis van een betere indicatie. De 4 pCt geünificeerde schuld ontstond nl. pas in 1937, nadat de devaluatie van de franc in 1935 ook in België een grootscheepse conversie had mogelijk gemaakt, zij het ook, dat de rentedaling niet zo ver ging als in Nederland, waar de conversiegolf de rente in 1937 tot 3 pCt en lager had gedrukt.

Waarom was en is de Belgische rentestand zoveel hoger dan die van Nederland?

Een eerste oorzaak daarvan ligt zonder twijfel in de muntonzekerheid, die de Belgische beleggers — getroffen door drie devaluaties, resp. in 1925, 1935 en 1944 — afkerig heeft gemaakt van belegging in vaste-rentedragende fondsen. Vooral de in de eerste wereldoorlog ontstane inflatie — de Belgische staatsschuld groeide van 4,9 mrd frs in 1914 tot 56,4 mrd frs in 1926 — had een zeer slechte invloed op de beleggersmentaliteit. België heeft zich van deze oorlogsschulden kunnen bevrijden door een zeer grote prijsstijging; van enigerlei waardeherstel voor de bezitters van in francs luidende vorderingen (obligaties, levensverzekeringen, spaargelden) is nooit sprake geweest. De tweede devaluatie, in 1935, scheen aanvankelijk een ruimere geld- en kapitaalmarkt te veroorzaken; de staatsschuld kon worden geünificeerd op 4 pCt basis.

De met de nadering van de tweede wereldoorlog gepaard gaande kapitaalvlucht uit Europa deed in België, zo goed als in Nederland, de rente sedert begin 1938 snel stijgen en de obligatiekoersen dalen. Juist na de unificatie in 1937 heeft deze koersdaling wederom een slag toegebracht aan het vertrouwen der beleggers in staatspapieren. Toen na de tweede wereldoorlog de prijzen sterk bleven stijgen, leden de Belgische beleggers opnieuw grote verliezen op hun vaste rentedragende fondsen; verliezen, die gemeten naar het kapitaal, zwaarder waren dan in Nederland, welks prijsniveau minder steeg dan dat van België.

Een merkwaardig verschijnsel is, dat in België, waar de betalingsbalans vrijwel sluitend werd in de bevrijdingsjaren en waar dus — in tegenstelling tot bijv. Engeland en Nederland — niet de drainage van de geldmarkt plaatsvond, die normaliter verbonden is aan de financiering van een groot importoverschot, desondanks geen overvloedige geldmarkt ontstond. De liquiditeitsvoorschriften voor de Belgische banken, de door de Nationale Bank scherp gevoerde politiek (sinds 1947) van hoge rentetarieven ter beteugeling van de inflatie en de hamstering van Belgisch bankpapier in België en in andere landen, zwarte handel en ontduiking van belastingen stonden tezamen aan een verruiming der geld- en kapitaalmarkt in de weg. Illustratief is in dit verband, dat de chartale geldomloop in België thans ca 11.000 frs per hoofd der bevolking bedraagt, d.i. bijna het drievoudige van de chartale geldomloop, per hoofd der bevolking in Nederland, die ruim 300 gulden bedraagt. (Welke de invloed op beleggersmentaliteit en rentepeil zal zijn van de jongste koersherziening van de franc, is op dit ogenblik nog niet te overzien; in het bijzonder niet, omdat deze koerswijziging enerzijds een devaluatie betekent — tegenover de dollar — en anderzijds een revaluatie — tegenover pond, gulden en mark o.a.)

In het licht van deze feiten menen wij de juistheid te moeten betwijfelen van de stelling, dat het hogere rentepeil in België, vóór en na de laatste wereldoorlog, een min of meer „natuurlijke” situatie zou zijn. Daarvoor zijn o.i. te veel abnormale factoren in het spel geweest en zij zijn het nog, bij de vorming van het rentepeil op de Belgische openbare kapitaalmarkt. Zeker zien wij in de geschetste toestand geen doorslaggevend motief voor het optrekken van het Nederlandse rentepeil naar dat van België.

Wil men beter hanteerbaar vergelijkingsmateriaal aanvoeren voor het rentepeil in de Benelux, dan zal men eerstgripen op de verhoudingen van vóór de eerste wereldoorlog. Toen immers was het internationale handelen en kapitaalverkeer vrij; het was ook niet onderhevig aan invloeden van psychologische aard en van het vluchtkapitaal, welke invloeden in het tijdvak tussen de beide oorlogen zulk een grote rol zijn gaan spelen.

De situatie vóór de eerste wereldoorlog komt dan ook veel dichter bij de verhoudingen in een economische unie, dan de huidige toestand en die in het tijdvak-tussen de beide oorlogen.

¹⁾ Dit betoogden zowel Prof. Dr A. de Guchteneere in „E.-S.B.” van 27 Juli 1949, als Dr M. Weisglas in „Benelux” (blz. 288).

Het opvallende is nu, dat de rentestand in België in de negentiende eeuw een dalende trend vertoont. Prof. F. Baudhuin geeft daarvan in „Le Capital de la Belgique”, het volgende overzicht:

Periode	Rendement op Belgische staatsobligaties
1841—1850	5,1 pCt
1851—1860	5,0 „
1861—1870	4,5 „
1871—1880	4,0 „
1881—1890	3,1 „
1891—1900	3,0 „
1901—1910	3,1 „
1910—1913	3,6 „

Het beloop van 1880 tot 1913 gaat in relatieve en in absolute zin in België en Nederland vrijwel gelijk. In beide landen is het 3 pCt rentetype voor staatsleningen tussen 1880 en 1900 usantieel.

In 1894 daalt het rendement voor 3 pCt Belgische staatsleningen zelfs tot 2,96 pCt; het aandelenrendement is er dan 3,65 pCt. Baudhuin zelf noemt de 3 pCt-obligatie, uitgegeven na 1880, de „rente par excellence”.

De officiële discontovoet ligt in België van 1880-1909 als regel op 3 pCt, met enkele hogere toppen in de crisisjaren. De officiële discontovoet in Nederland is van 1880-1898 als regel 2½ pCt, van 1900-1909 3 pCt, eveneens met stijgingen in de crisisjaren.

Vastgesteld mag dan ook worden, dat de huidige rentestand in Nederland, ondanks alle verwijten van onnatuurlijkheid, ten naaste bij overeenkomt met de situatie vóór de eerste wereldoorlog, zoals die zowel in België als in Nederland was. In een periode dus, het zij nogmaals gezegd, toen de voorwaarden voor het economisch verkeer ongeveer gelijk waren aan de voorwaarden in een economische unie.

De empirie geeft daarom, dunkt ons, een geheel andere aanwijzing voor het „richten” van de rentestand in de gerichte Benelux-economie, dan veelal naar voren wordt gebracht.

Een aanwijzing, die nog versterking zal kunnen onder vinden van de verwachte en gehoopte opruiming in de belemmeringen van het internationale handels- en betalingsverkeer ook buiten het Benelux-verband. Daarvan zou zeer wel ook het resultaat kunnen zijn, dat het hoge Belgische rentepeil omlaag wordt, getrokken naar de lage rentestand in andere landen met ordelijke economische toestanden²⁾. In de Verenigde Staten is het obligatierendement thans 2,38 pCt, in Zweden 3,01 pCt, in Engeland 3,50 pCt, in Noorwegen 2,53 pCt, in Zwitserland 2,83 pCt, in Canada 2,89 pCt, in Zuid-Afrika 3,25 pCt, in Australië 3,11 pCt, in Nieuw-Zeeland 3,00 pCt.

Nederland bevindt zich met een rentestand van 3,11 pCt in deze kring. België met 4,62 pCt en Denemarken met 4,43 pCt bevinden zich in het, uit financieel oogpunt weinig benijdenswaardige gezelschap van Frankrijk met 4,91 pCt en Italië met 4,49 pCt.

Wij vleien ons intussen niet met de hoop, dat de empirie op zich zelve, voldoende overtuigingskracht bezit om veel bijval te oogsten bij een eventueel streven naar een Benelux-rentepeil op een peil, dat zich nu reeds in Nederland heeft gevormd.

In onze inleiding trouwens wezen wij op de noodzaak van een stimulans in de vorm van een hogere rente in Nederland dan in België, voor de kapitaalimport uit België, wanneer deze vrij en vrijwillig zou zijn. Met als alternatief een gelijke of ongeveer gelijke rentestand.

De grote betekenis, welke wij menen te moeten hechten aan het continueren in de Unie van de — relatief — lage rente in Nederland, beweegt ons de voorkeur te geven aan het alternatief: een gelijke rentestand.

Het ligt niet in onze bedoeling ter staving van dit stand-

punt de aspecten van de Nederlandse rentepolitiek en de daartegen aangevoerde bezwaren in al hun breedte, (on)diepte en gecamoufleerd eigen belang te onderzoeken. Nuttig lijkt het echter naast elkaar te plaatsen het veelal in Nederland naar voren gebrachte bezwaar: „lage rente belemmert de o.a. voor de industrialisatie zo broodnodige (geld)kapitaalvorming” en de waarde, die men in België heeft gehecht aan een politiek van duur geld als „middel om een verdere geld- en creditexpansie te beteugelen, teneinde het dreigende inflatiegevaar af te wenden” (formulering van Prof. de Guchteneere in „E.-S.B.” van 27 Juli 1949).

Eenzijds (in Nederland) wenst men een hogere rente om de reële investeringen mogelijk te maken en anderzijds (in België) trachtte men door een hoge rente de ondernemers in hun investeringsdrang te remmen.

In beide zienswijzen gaat men zich aldus weer eens te buiten aan een overschatting van de functie die de rente zou kunnen uitoefenen bij het zgn. in evenwicht brengen van sparen en investeren.

Men zal toch immers, wat Nederland betreft, moeten toegeven, dat een hogere rente zal resulteren in vermindering van de collectieve besparingen voor de zich uitbreidende sociale en pensioenvoorzieningen en voor de levensverzekering, welke laatste ons zeker nog gedurende de komende twintig jaren van een netto-accre aan spaar-kapitaal zal voorzien.

Wij zouden ook de vraag willen stellen, of men dan niet het gevaar, zo men wil de mogelijkheid, ziet, dat een hogere rente — uiteraard doorwerkend in een hoger peil van dividenden, huren en pachten — verstrekt ter wille van de individuele kapitaalvorming; in feite een verhoogde consumptie zal veroorzaken?

De individuele kapitaalvormers behoren immers tot de bevolkingsgroepen, wier levensstandaard verhoudingsgewijs het sterkst beperkt is in vergelijking met vóór de oorlog: Zij zullen daarom, althans ten dele, een stijging van hun geldinkomen verwelkomen als een correctie op jarenlang ondervonden beperkingen. En in de gevallen, waarin de vorming van spaarkapitaal wel toeneemt, dank zij een hoger rendement, rijst de vraag, of dat meerdere werkelijk als risicodragend kapitaal ter beschikking komt, in het bijzonder ten behoeve van de binnenlandse industrialisatie. Reeds vóór de oorlog immers werd terecht al gesproken van een renteniersmentaliteit bij de particuliere beleggers. Er is geen enkele aanwijzing, dat daarin een verandering zou zijn gekomen.

Integendeel. De positieve medewerking, die de Herstelbank en de Nederlandse Participatie Maatschappij menen te moeten verlenen bij het herstel van de stroom van risicodragend kapitaal, door de collectieve besparingen ten dele aan de industrie toe te voeren, kan worden gezien als de consequentie van de blijvend ingekrompen betekenis van de particuliere belegger als rechtstreeks aanbieder van risicodragend kapitaal. Kenmerkend hiervoor is ook een artikel in Het Financieele Dagblad van 9 Augustus 1949, dat opmerkte: „het zou dwaasheid zijn te verwachten, dat in de eerstkomende jaren (en misschien nog lang daarna) de naar omvang vooroorlogse mogelijkheid tot het vormen en in stand houden van particuliere vermogens zich weer zal voordoen”.

In plaats van te betogen vóór een hogere rente, geve men zich er rekenschap van, dat de collectieve besparingen er nu eenmaal zijn en zullen blijven; zij zijn nieuwe data in onze economische orde. En men beseffe ook, dat de kwantitatief nog belangrijker kapitaalbron — de zelf-financiering — zich slechts op straffe van een hoger consumptiepeil leent voor gehele of gedeeltelijke uitkering aan vermogensbezitters, of aan afnemers, langs de weg van lagere prijzen. Dat voor de binnen de onderneming gevormde kapitalen een grotere mobiliteit over het geheel bedrijfsleven moet worden gevonden, is voor ons overigens in confesso. Tinbergen's voorstel tot vorming van een

²⁾ Zie ook de opmerkingen van Mr. H. F. van Leeuwen in de jaarvergadering van de Twentsche Bank op 25 Maart, 1949.

conjunctuurfonds³⁾ en de door H. J. Hofstra⁴⁾ en B. van de Tempel⁵⁾ ontwikkelde gedachten op het gebied van een investeringsfonds leveren daartoe uitgangspunten op, welke een coördinatie zeker waard zijn. Evenzeer trouwens als het „eerste stuk van de brug tussen collectieve pensioenbesparingen en industrie-financiering”, dat werd ontworpen door Mr H. F. van Leeuwen⁶⁾.

Aan Belgische zijde pleegt men als bezwaar tegen een lage rentepolitiek veel gewicht te hechten aan het inflatoire effect ener zodanig politiek. Wij menen, dat deze opvatting is verouderd. Een politiek van lage rente kan, alleen dan tot inflationair werkende investeringsactiviteit van ondernemers leiden, wanneer de rente een beslissende rol speelt in hun handelingen. Dit is niet het geval⁷⁾.

Voor het overige dient gezegd, dat kapitaalimport en -export, het beloop van de liquiditeitspreferenties bij ondernemers en consumenten, de relatieve goudvoorziening en de geldscheppende of geldvernietigende werking van de staatsbegroting het totaal der krachten vormen, die zich in het monetaire spel met elkander meten. In dat spel kan de Overheid, zo nodig met behulp van directe invloed op de strategische punten in de goederensfeer, de geldrente laag houden zonder inflatie te verwekken. In het ongunstigste geval, dat alle krachten buiten de Overheid zich in het gelid van de inflatie scharen, is het vrijwel uitgesloten, dat een bewust doorgevoerde politiek van hoge rente daartegen de strijd kan opnemen, tenzij men een zodanige verhoging van de geldrente tot stand brengt, dat een vertrouwenscrisis uitbreekt, hetgeen uiteraard nooit de bedoeling van de overheidspolitiek kan zijn. Voordat het tot zulk een crisis komt, zal credietrantsoenering moeten worden toegepast.

Behoudens het inflatie-argument zijn ons van België uit geen ernstige bezwaren tegen een politiek van lage rente bekend geworden. Het zou ons zelfs niet verwonderen, wanneer het huidige werkloosheidsprobleem bij onze Zuiderburen, de noodzakelijk geachte stimulantia voor de woningbouw, de tot dusverre opgelopen relatief grote achterstand in de overheidsinvesteringen⁸⁾ en de dishoarding van bankpapier bij terugkeer van rust in de internationale monetaire sfeer, zouden samenwerken bij het bereiken van een aanmerkelijk lager rentepeil in België.

De tot dusverre onvindbare sleutel op de deur van Voor-Unie naar volledige economische unie zou dan, op wellicht onverwachte wijze, toch nog tevoorschijn komen.

³⁾ Prof. Dr J. Tinbergen in „Maatschappij-Belangen” van Februari 1949.

⁴⁾ H. J. Hofstra in Maandschrift „Socialisme en Democratie” van November 1948.

⁵⁾ Dr B. van de Tempel in „Ordering als Socialistische Etappe”.

⁶⁾ Mr H. F. van Leeuwen in „E.-S.B.” van 2 Februari 1949.

⁷⁾ „Oxford Economic Papers”, nummers 1 en 3; Prof. Dr J. Tinbergen in „Economische Bewegingsleer” (blz. 176 e.v.).

⁸⁾ Men zie het „Vierde Rapport betreffende het probleem der investeringen” van het Belgische Ministerie van Economische Coördinatie.

Amsterdam.

H. PONSEN.

DE FINANCIËN DER „AUTONOME UNIVERSITEIT” EN ONS BEGROTINGSRECHT.

De Staatscommissie tot reorganisatie van het Hoger Onderwijs; ingesteld bij Kon. Besluit van 11 April 1946, no. 1, plaatst de autonome universiteit op de voorgrond¹⁾. Daarnaast blijft ook de rijksuniversiteit bestaan. De commissie handhaaft daarvoor de bestaande structuur, maar zij stelt voor de bevoegdheden der bestaande colleges uit te breiden.

Elke bestaande rijksuniversiteit zal zelf beslissen, welke status zij voor haar de meest wenselijke acht. De „zelf-

¹⁾ Hoofdstuk IV van het Verslag, sub A.

standigheid” wordt niet door de wet automatisch aan een universiteit „opgelegd”.

De rijksuniversiteiten zullen zelf een voorstel doen omtrent hun status²⁾.

* *

De vraag, in welke vorm „autonomie” zou worden toegestaan, liet aan de commissie een keuze. Er is een stelsel:

a. waarbij de autonomie zou worden toegekend aan een „universitas neerlandica” als overkoepelend, coördinerend orgaan, waarin de universiteiten vertegenwoordigd zouden zijn. Dit orgaan zou over uitgebreide autonome bevoegdheden moeten beschikken en met name tot taak hebben het totale voor rijkssubsidie beschikbare bedrag over de verschillende universiteiten te verdelen. Er is ook een stelsel:

b. waarbij aan elk der universiteiten afzonderlijk een zekere mate van autonomie zou worden verleend. De verdeling van het totale aan subsidie beschikbare bedrag zou dan door de Regering geschieden. De autonome universiteit heeft dan voorts velerlei bevoegdheden om over haar geldmiddelen te beschikken. Zij heeft o.a. benoemingsrecht.

* *

De commissie koos het tweede hierboven genoemde stelsel. Bij dit systeem is de universitaire financiële autonomie kleiner dan die bedoeld sub a, omdat het verdelen der subsidie regeringszaak is.

De autonome universiteit zal haar inkomsten uit verschillende bronnen kunnen putten, waarvan de jaarlijkse bijdragen uit 's Rijks Kas en de college-, examen- en promotiegelden door de wet vastgesteld, de belangrijkste zijn.

Het op bijzondere wijze tezamen gestelde bestuur van de universiteit (op welke samenstelling Senaat, Regering en Maatschappij invloed hebben) heeft het beheer van het vermogen en de beschikking over de inkomsten der universiteit.

Hierbij wordt onderscheiden tussen bevoegdheden, waarbij van enigerlei beperking door wettelijke bepalingen geen sprake is, zoals het benoemen en ontslaan van een gedeelte van het personeel, toelaten van privaadocenten en o.a. het besteden van buiten de rijkssubsidie verkregen gelden.

Ook in het besteden van de als subsidie verstrekte gelden zal het bestuur de vrije hand moeten worden gelaten, natuurlijk binnen het raam van de bij de subsidieverlening, door de Minister gestelde voorwaarden. Het toezicht op de naleving hiervan wordt verkregen door het te kennen van een opschortend veto aan de in het bestuur opgenomen regeringsvertegenwoordiger.

Bij zeer belangrijke rechtshandelingen zal het bestuur van de universiteit nog meer aan regeringscontrole zijn gebonden.

* *

Tot hertoe werd, met enkele invoegingen, het systeem van het Verslag gevolgd. Thans komt de bijzondere bevoegdheid van het bestuur tot het vaststellen van de begroting van de autonome universiteit.

Hier voor het eerst komen enkele vragen.

Er is een procedure voor het vaststellen van de begroting. Dit geschiedt niet door de Regering. De Regering verleent slechts subsidie.

De begroting wordt binnen het raam der faculteiten opgebouwd. Een advies van de Senaat hieromtrent wordt blijkens het Verslag door de Centrale Sectie overbodig en tijdrovend geacht.

- Het universiteitsbestuur zal het bedrag bepalen, dat

²⁾ De status van zelfstandigverklarde universiteit zal door de Kroon, op een hertoe strekkend verzoek van de Senaat, vergezeld van een advies van het college van curatoren, kunnen worden verleend. De zelfstandig verklarde universiteit is rechtspersoon met eigen vermogen en eigen inkomsten.

de autonome universiteit als rijkssubsidie zal aanvragen. Deze aanvraag gaat nog door de zeef van de Hoge Academische Raad. De H.A.R. geeft aan de Minister van O., K. en Wetenschappen advies omtrent elke autonome universiteit afzonderlijk. Uiteraard is nog overleg met elk universiteitsbestuur mogelijk.

Zo komen dus de aanvragen tot het verkrijgen van rijkssubsidie ten departementen binnen.

Het voorstel der commissie is, dat wettelijk moet worden vastgelegd, dat de Minister (na bestudering van de gemotiveerde subsidie-aanvragen) op de begroting van zijn departement voor elke autonome universiteit afzonderlijk een niet-gespecificeerd bedrag opneemt.

Is dit laatste niet met ons begrotingsrecht in strijd? De Minister mag oordelen over het bedrag van de aangevraagde subsidie. Er wordt over een verhoging of een verlaging door de Minister van de subsidie-aanvragen inderdaad iets gezegd. Wat is dat „iets“?

De Minister vraagt een crediet bij de Staten-Generaal voor het verlenen van rijkssubsidie aan een bepaalde autonome universiteit. De Staten-Generaal worden goed ingelicht, want zij ontvangen de gemotiveerde subsidie-aanvragen, verder ook de adviezen van de H.A.R. Maar ook een Nota, waarin die punten worden vermeld, ten aanzien waarvan de Minister, gehoord de H.A.R., zich niet met de ontwerp-begroting (van het bestuur van de autonome universiteit) kan verenigen.

De Tweede Kamer komt in de positie van een scheidsrechter in een geschil tussen Minister en autonome universiteit.

Belangrijke voordelen van de bovengenoemde procedure zijn naar het oordeel der commissie ten eerste, dat het voor de volksvertegenwoordiging mogelijk zal zijn zich een volledig beeld te vormen, doordat zij zowel van de mening van de Minister als van de wensen der universiteit op de hoogte is.

Het is echter niet de autonome universiteit die een crediet aanvraagt, maar de Minister.

Maar er is een ander gevolg. Het overleggen van de ontwerp-begroting van de universiteit aan de Staten-Generaal zal tot gevolg hebben, dat de autonome universiteit in staat wordt gesteld haar belangen veel directer bij de volksvertegenwoordiging te bepleiten, dan dit thans voor de rijksuniversiteit mogelijk is. Inderdaad, maar mag een subsidie-aanvrager deze positie bij de Staten-Generaal op begrotingsgebied innemen?

* *

Nu komt in het Verslag een merkwaardige passage. Zij luidt:

„Is het bedrag van de rijksbijdrage tenslotte door de Staten-Generaal bepaald, dan zal de betrokken universiteit (rekening houdende met eventueel hieraan verbonden voorwaarden) uiteindelijk haar begroting definitief kunnen vaststellen“.

Ons begrotingsrecht laat deze gedachte niet toe. De rijksbijdrage kan inderdaad tegen de zin der Regering door de Staten-Generaal op een ander bedrag worden gesteld dan de Regering crediet aanvraagt. Maar de Regering beslist binnen het raam der begroting.

Men leze nu eerst voor Staten-Generaal: Tweede Kamer. De Tweede Kamer kan een aangevraagd crediet verhogen en verlagen. Wanneer de Tweede Kamer het door de Minister voor een bepaalde autonome universiteit aangevraagde crediet voor het toekennen van een rijksbijdrage verlaagt, zal de Minister zich dat moeten getroosten. De autonome universiteit zal dan wel vernemen, dat de rijksbijdrage is verlaagd.

Maar wanneer de Tweede Kamer het crediet verhoogt en de Eerste Kamer het desbetreffende wetsontwerp aanneemt, dan is de Minister vrij het toegestane crediet niet ten volle toe te staan.

Het bedrag der rijksbijdrage wordt, met inachtneming

van de credietpost, door de Minister van O., K. en Wetenschappen gefinancierd, voor zover de Minister van Financiën credietopening verleent.

Is het niet een onjuiste gedachte de Tweede Kamer te laten beslissen in een meningsverschil tussen Minister en autonome universiteit over de hoegrootheid van een door de Minister aan te vragen crediet?

's-Gravenhage.

C. W. DE VRIES.

INGEZONDEN STUK.

VOOR-UNIE EN DEVALUATIE.

Dr H. Zoetewey te Voorburg schrijft ons:

In het artikel „Voor-Unie en Devaluatie“¹⁾ wordt gewezen op de zeer betrekkelijke betekenis der devaluatie als zodanig als „geneesmiddel voor Nederlands economisch kwalen“. Gaarne stem ik in met deze strekking van het betoog, doch ik zou er het volgende bij willen opmerken.

a. De inkrimping naar hoeveelheid van de Nederlandse invoer, nodig om uit dezen hoofde een verkleining van het tekort met de B.L.E.U. te bewerken, moet „meer dan 0 pCt“ bedragen, niet, zoals de zetter opgeeft: „20 pCt“*.

b. Het lijkt mij de vraag, of het resultaat der devaluatie wel zo gunstig zal worden beïnvloed door verlaging van de „totale vraag voor consumptieve doeleinden“, als aan het einde van het artikel wordt gesuggereerd. (Met stabilisatie of omlaag brengen van het — guldens — kostenpeil zal vermoedelijk reeds hetzelfde zijn bedoeld).

Reeds in 1947 betoogde Harrod²⁾ iets soortgelijks, nl. dat een zeer belangrijke verbetering in de stand van de betalingsbalans zou kunnen worden verkregen, indien de Britse investeringen verminderd zouden worden. Dit op grond van het feit, dat het bedrag der investeringen ongeveer gelijk was aan (en door schr. werd uitgelegd als oorzaak van) het bedrag van het betalingsbalanstekort. De redenering luidde, dat, indien men de investeringen drastisch zou verminderen, dus ook het deficit zou afnemen. Voor de consumptie zou men, zoals feitelijk ook wel geschiedt, iets dergelijks kunnen betogen en dan doen vermoeden, dat een vermindering van investeringen en/of consumptieve uitgaven *per se* min of meer automatisch tot verkleining van het betalingsbalanssaldo zou moeten leiden. Hier dreigt evenwel het uit de geschiedenis der „kwantiteitstheorie“ reeds bekende gevaar van „interpretaties“, nl. wanneer i.p.v. „slechts een wiskundige vergelijking“ iets wordt geformuleerd, dat „of ontoelaatbaar is, of ons omtrent de intensiteit van de gesuggereerde afhankelijkheid volkomen in het duister laat“³⁾.

Iets dergelijks gebeurt, indien men de bovengenoemde grootheden met het nationaal inkomen in een vergelijking brengt niet alleen, doch daaruit bovendien de bovengenoemde conclusies zonder meer trekt. De formule kan luiden (B-betalingsbalanstekort, C-nationale consumptie, I-nationale investeringen, Y-nationaal product):

$$B = C + I - Y.$$

De interpretatie kan bijv. luiden: wanneer, door verlaging van C en/of I, de waarde van de rechter uitdrukking van deze vergelijking wordt verminderd, dan zal dus *per se* ook de linker term (het betalingsbalanssaldo) kleiner worden. Wanneer daarmede wordt bedoeld aan te geven, dat bijv. door een verlaging van de investeringen met een zeker bedrag het betalingsbalanstekort met hetzelfde bedrag zou afnemen (zoals Harrod min of meer

¹⁾ In „E.-S.B.“ van 12 October 1949, blz. 808.

²⁾ „Are these hardships necessary?“

³⁾ Prof. S. Pesthuma in „Economische Opstellen“, aangeboden aan Prof. Mr F. de Vries“, blz. 253.

doet voorkomen) dan is deze interpretatie uiteraard ontoelaatbaar. Zij komt dan hier op neer, dat B afhankelijk is van C, I en Y en dat deze laatste drie grootheden *onderling volkomen onafhankelijk van elkaar zouden zijn*. In werkelijkheid is het nationaal inkomen echter sterk afhankelijk van de omvang der investeringen, alsmede van de omvang der consumptie.

Wanneer wordt bedoeld, dat het betalingsbalanssaldo wel niet geheel, maar dan toch met bijna hetzelfde bedrag als consumptie en/of investeringen zou afnemen, dan worden conclusies getrokken „omtrent de intensiteit van de gesuggereerde afhankelijkheid”, die m.i. met grote argwaan behoren te worden bezien. Immers, wanneer door een doeltreffend gehanteerd systeem van deviezen- en invoerbepalingen de import reeds tot het toelaatbare minimum is teruggebracht en het aanbod in de bedrijfstakken, die voor export werken, door volbezetting, eveneens weinig elastisch is, dan zal B slechts in zeer geringe mate worden beïnvloed door, weinig afhankelijk zijn van, veranderingen in C en I. Het nationaal inkomen (Y), tevens de werkgelegenheid, *des te meer*. Het is dus mogelijk en, onder onze niet onredelijk schijnende veronderstellingen, waarschijnlijk, dat een daling van C medebrengt een daling van I en Y (met werkloosheid) en dat een vermindering van I een belangrijke daling van Y en van C medebrengt. En dan een en ander *zonder dat het betalingsbalanstekort noodzakelijk ook maar iets of althans belangrijk behoeft af te nemen*. (Men denke bijv. aan het stopzetten van weinig deviezenverbruikende openbare werken).

De zaak, waarom het hier in de eerste plaats gaat, is n.m.m. een kwalitatief doelmatig deviezenbeleid, niet het uiterst riskante omspringen met globale kwantitatieve grootheden, zoals consumptie, investeringen, employment enz., ter bereiking van (voorlopig nogal dubieuze) inductie-effecten voor de betalingsbalans.

Overigens, maar dat is uiteraard een principieel *ander* gezichtspunt, kan men door het buitenland natuurlijk voor „faits accomplis” worden gesteld, m.a.w.: B is mede „afhankelijk” van de ontwikkeling in het buitenland (devaluatie van het pond). En daartegen kan men zich wellicht niet altijd autonoom beschermen, bijv. door eigen devaluatie geheel achterwege te laten en zich te beperken tot kwantitatieve controlemaatregelen op het gebied van in- en uitvoer.

c. Een andere buitenlandse factor, die in dit verband van belang kan zijn, is de staat van de werkgelegenheid aldaar, dus bijv. in België. M.i. wordt terecht in eerdergenoemd artikel het gevaar van deze situatie in verband met de totstandkoming der Voor-Unie aangegeven. Mischien kan men echter verder gaan en stellen, dat het (althans economisch) principieel argument voor de totstandkoming ener Unie, d.i. optimale aanwending der in de gehele Unie beschikbare productiefactoren, wordt *doorkruist* door deze werkloosheid in een der beide a.s. partnerlanden. De basis van deze argumentatie luidt in termen van de wet der comparatieve kosten, die door het opruimen van economische grenzen met des te meer vrucht haar werking zou kunnen doen gelden. Dat geschiedt dan volgens relatieve kosten en prijzen, welke de juiste mannen (en andere productiefactoren) op de juiste plaatsen en in de juiste productieve aanwendingen zouden moeten leiden. In een land met werkloosheid zijn echter deze comparatieve kosten („opportunity costs”), wat betreft de aanwending der onbezette productiefactoren, nul geworden. Daardoor zijn ze tevens waardeloos geworden als „kompas voor de richting, waarin deze productiefactoren zouden moeten worden aangewend”. Dit tast de geldigheid van de theorie der comparatieve kosten niet aan (deze *veronderstelt* nl. volledige bezetting van het productie-apparaat en enkele andere — meestal niet vervulde — voorwaarden), doch wel haar praktische betekenis. M.a.w.: de betekenis van het samengaan met een

gedeeltelijk werkloze partner wordt van twijfelachtige waarde. Zij valt uit te drukken in het volgende alternatief: 1. of besmetting van de eigen, nog niet werkloze, economie toelaten, of 2. hiertegen maatregelen nemen, die de betalingsbalans in een hopeloze staat brengen en de Unie onmogelijk maken. Dit plekt te meer, door de appreciatie van de Belgische franc op zichzelf de vooruitzichten voor de Belgische werkgelegenheid vermoedelijk slechter maakt.

Zodoende kan men twijfel koesteren t.a.v. de wenselijkheid, zich te verbinden met een staat, die er dan prat op mag gaan een actieve (d.i. overigens ook een onevenwichtige) betalingsbalans te bezitten, doch in elk geval, zoals men dat tegenwoordig graag noemt, in eigen huis geen orde op zaken heeft weten te stellen.

*) Dit is juist. De zetter deed 'echter zijn plicht en zette' wat bijverging werd neergeschreven. Red.

LONDON LETTER.

The English are no more masochistic than other people but they have been inflicting a great deal of pain on themselves for no real reason as yet. Prior to Mr. Attlee's statement to the House of Commons on Monday October 24, industrialists had been thinking up the sort of miseries which might be inflicted: excess profits tax of some size, statutory dividend limitation, capital gains tax or another capital levy despite the promise that the first one would also be the last. Stockbrokers, too, joined in the grim fun: they thought up an increase in stamp duties sufficient to put the shutters up in Throgmorton Street. Forced savings became a firm favourite after Sir Stafford Cripps denied that he was toying with the idea. Even the housewife invented new or additional features for herself — a return to clothés rationing, a reduction in the food rations, or increase in purchase tax rates.

The Daily Worker, the organ of the Communist Party, thought that the Cabinet meant business and prepared the way for an onslaught on the proposals by naming, in advance, the day as „Black Monday”. The sense of the dramatic was heightened by a speech which Mr. Attlee made on the Sunday morning to a conference of 1,300 cotton workers in Harrogate. In effect, he said that they must export enough to obtain the raw materials for their industry. He threw down the challenge by asking them what would become of us if we did not earn sufficient to pay for food and raw materials. He threatened them with unemployment, if imports of raw materials fell below the minimum. Then he adjured them to get to grips with the problem, and flattered them that they always gave of their best when faced with great odds. The nation on hearing the report of this speech which was strongly featured in the radio news made a noise which could have been either a cheer or a sigh of relief that at last we were getting down to the problem. It waited in tense expectancy for the full performance, of which this was presumably the prelude.

And to that waiting, fearful, hoping audience Mr. Attlee muttered his little piece. Some of the proposed savings were ludicrously small; some were to come into effect on a date which seemed so far off that the crisis seemed certain to engulf the nation ere that day dawns; the rest were, perhaps necessarily, vague. The first feeling was one of stupefaction, then came anger at the sense of anti-climax, for none of the popular forecasts had been realised, and the substitutes were puny. (The Warden Axe could not be compared with the cuts made by Snowden in 1931; then the Labour Chancellor made cuts of £ 70 millions and added new burdens of £ 90 millions — and this in pounds with a purchasing price much greater than now, in a budget about a sixth of the present size). Finally, the old fears returned in another form. The morning after the statement, two of the chief daily news papers had entitled their first leaders „Half measures”. Some readers began to fear that half measures were no

measures at all; others feared that the Prime Minister had given only half of the prescription and that the other half was yet to come. These fears gathered strength as Sir Stafford Cripps spoke in the debate which took place in the House of Commons two days after the making of the statement. He adopted the same strain as did Mr. Attlee at Harrogate, but the Chancellor addressed it to the whole nation. He said that the effect of the Budget had not been deflationary enough, and the wise heads nodded and added „the two” of this hint to „the two” of denials of an autumn Budget in an effort to persuade themselves that another instalment was yet to come. Whether their sum makes „four” or „five” remains to be seen. All the old pre-statement bogeys were being paraded around again on Wednesday night, because the Conservatives were attacking the proposals on the grounds of inadequacy and because Sir Stafford had come down on bonus issues. Talk was immediately heard also of a snap election; despite Mr. Attlee's quite definite assurance that it would not be held this year. The air of uncertainty has not been dissipated, and most people are asking „Where do we go from here?” This uncertainty is revealed by the sharp attack of jitters which hit the Government stocks as Sir Stafford was speaking in the debate in Parliament. One City Editor estimates that they lost £ 200 millions in market values in the day. Consols, usually taken as the measure of pure interest rates, dropped to 67½, the lowest price for ten years. At this price, the yield nearly 3½ per cent. Treasury 2½ per cent. issued by Mr. Dalton (Sir Stafford's predecessor) in the early days of 1947 at par fell to 66½. British Gas stock issued at par in April of this year to holders of stock in nationalised undertakings was back to 87½.

To the atmosphere of frustration, not to say bewilderment, at home has been added the confusion in international trade. The confusion is due to two causes: the first is the complicated interaction of the effects of devaluation, and the second comes from the rumours heard ever increasingly that the United States means to devalue the dollar. Those who believe the rumours, whether in England, on the continent or in the United States do not lack reasons to support their arguments. Wall Street brokers attribute the strength of that market, in the face of the paralysis creeping over the American economy because of the strikes in the steel and coal industries, to foreign buying distrustful of the dollars' future. Whether these rumours have any foundation or not, they will be certain to create enough uneasiness in international trade. In vain, have responsible United States men in public office denied the rumours; their very denials, on the contrary seem to have added fuel to the flames they were intended to extinguish. Such is the retribution meted out both to the just and the unjust for the subordination of truth to policy. Unless some way can be discovered of convincing people that, on this occasion, truth has been uttered — if, of course, it has been — and that the dollar will not be devalued, economists will be provided with a classic case of automatic justification.

The domestic and international scheme is not entirely one of gloom. During the past week, the Board of Trade has taken very practical steps to try to help producers sell their wares in the United States. The Export Credit Guarantee Department has extended its functions. Originally, it guaranteed that exporters should be paid the money owing for goods delivered. If the importer did not pay, the department made good the loss, and this it was able to do because it charged exporters participating in the scheme a small fee. This insurance scheme is still to be carried on, but the guarantee will now be given to those who lend money to exporters to set up market research organisations, or advertising or selling agencies in the dollar areas. Naturally, the period to discover whether or not a loss has been made will be longer. But

the chief alteration is that payment to make the scheme financially independent will not be a fee, it is to be a sharing of the profits when the projects become successful. Undoubtedly, this venture will be dubbed — should it prove successful — as a subsidy. There seems little likelihood, however, of the department supporting any agency which is not paying its way or is not expected to do so in a reasonable time. The test, quite simply, is whether sales to the dollar area are being increased; it is not a means of losing public funds or precious dollars. By extending the scope of this department, hitherto quite successful, the President of the Board of Trade is making a real attempt to solve the dollar problem. Oh, that there were more such attempts.

London, October 28.

HENRY HAKE.

BOEKBESPREKING.

Het Centraal Bureau, een coöperatief krachtveld in de Nederlandse landbouw. (Gedenkboek, ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van het Centraal Bureau, 1899-1949), door Dr J. H. van Stuijvenberg.

Kortetijd geleden vierde het Centraal Bureau zijn vijftigjarig bestaan, te welker gelegenheid het een gedenkboek deed verschijnen. Op zich zelf is zulks allerminst een opmerkelijk feit, aangezien toch iedere belangrijke instelling, die zich zelf respecteert, bij zulke gelegenheden een gedenkboek laat vervaardigen.

Het gedenkboek van het Centraal Bureau verdient evenwel bijzondere aandacht, en het Centraal Bureau een gelukwens met de goede greep, welke het deed, toen het Dr van Stuijvenberg aanzocht om zich met dit werk te belasten.

Men zou kunnen zeggen, dat er drie groepen van gedenkboeken aan te wijzen zijn. Vooreerst de welhaast beruchte „portrettengalerijen”, aantrekkelijk voor de ingewijden, om er met zekere weemoed in te verwijlen, doch nietszeggend voor de buitenwereld; voorts de groep van gedenkboeken, die zich beperken tot een lezenswaardig relaas van de lotgevallen der jubilerende instelling; en tenslotte de weinig talrijke groep van gedenkboeken, voorbestemd om tot voorwerp van voortdurende bestudering en raadpleging te worden, waarin bondig, doch met brede visie en diepgaande analyse, beschrijving plaats heeft van het maatschappelijk milieu, waaruit de jubilerende instelling is ontsproten, van de lotgevallen dezer instelling tegen de achtergrond van de gebeurtenissen in het maatschappelijk milieu, en van de invloed, welke het op de physiologie en de anatomie van het maatschappelijk milieu uitoefende.

Tot deze derde groep behoort o.i. het gedenkboek van het Centraal Bureau.

Het economisch-maatschappelijk milieu, waaruit het Centraal Bureau is ontsproten, wordt geschetst in de eerste twee hoofdstukken. Schrijver begint met een uiteenzetting van de grote structuurwijziging, die zich gedurende de grote landbouwdepressie in de jaren tachtig voltrok, een structuurwijziging, welke zowel de producten als de productiewijze betrof en het Nederlandse landbouwbedrijf in veel grotere mate dan tot dan toe het geval was geweest, deed aangewezen worden op de wereldmarkt, zowel naar de zijde van de afzet als naar de zijde van de aankoop van landbouwbenodigdheden (men denke in dit verband bijv. aan het toenemende gebruik van kunstmeststoffen).

Moeilijkheden om op speculatieve basis een goede verbindingsschakel met de markt te creëren, zoals het geval was in zekere streken t.a.v. de fabriekmatige zuivelbereiding, misbruiken en te grote marges, mogelijk door de monopolioide positie, welke de handels- en verwerkings-

bedrijven in vele gevallen inname, financiële afhankelijkheid van de opkoper/leverancier/credietverschaffer, deze omstandigheden waren het, welke leidden tot het ontstaan van landbouwcoöperaties op het gebied van de credietverlening, van de verwerking, van de afzet (organisatie van het veilingwezen) en van de aankoop van landbouwbenodigdheden.

Begon de coöperatieve beweging als een veelheid van lokale initiatieven en lokale instellingen, geleidelijk aan ontwikkelden zich op vele terreinen topcoöperaties, die de belemmeringen tot de wereldmarkt verder verwijderden, en aldra tot een meer efficiënte organisatie en tot voordeliger beleid bij de bij hen aangesloten lokale verenigingen leidden.

In het terrein der landbouwaankoopverenigingen ontstaat zo het Centraal Bureau. Het zou ons te ver voeren uit het gedenboek de details in de ontwikkeling van dit lichaam over te nemen. Uitvoerig wordt beschreven, hoe en door welke oorzaken het Centraal Bureau een aantal juridische reconstructies onderging, welke, onder andere leidden tot een uittreding der Katholieke organisaties. Belangwekkender dan deze, overigens onmisbare, uiteenzettingen, is voor de outsider de analyse van de voortschrijdende consolidatie van het Centraal Bureau en zijn leden omvattende geheel, waarbij het Centraal Bureau op basis van vrijwilligheid de autonomie der lokale verenigingen moet en ook weet in te perken, zekere verplichting tot aankopen bij het Centraal Bureau weet door te voeren, met zachte hand stimulerend gaat optreden daar, waar een overmatige bezetting een fusie van lokale verenigingen gevenst maakt, hoe het contact met de Coöperatieve Centrale Raiffeisenbank gaat leggen, als een respectabele macht op de markt gaat optreden, voorts ook zich gaat beijveren betere productiemethoden bij lokale verenigingen en bij de boeren ingang te doen vinden, kortom, zich ontwikkelt tot „een coöperatief krachtveld in de Nederlandse landbouw“.

Hoezeer het Centraal Bureau deze aanduiding verdient, blijkt bijv. bij lezing van de paragrafen, welke handelen over de markt voor kunstmeststoffen, waarin men het Centraal Bureau strijd ziet voeren met de Duitse chemische industrie en de Nederlandse importeurs, en men het Centraal Bureau tot nauwe samenwerking met de Nederlandse chemische industrie ziet komen.

Een krachtveld straalt uit en trekt aan. Zo ook het Centraal Bureau. Het oefent invloed uit op de gedragingen van de speculatieve bedrijven, waarmede het de markt deelt, het oefent ook invloed uit op de organisatie der leden-verenigingen en haar activiteit, het versterkt de samenhang van het geheel en breidt zijn werkzaamheid over steeds meer gebieden uit.

Wij koesteren geenszins de illusie met deze summere weergave de rijkdom van dit boek recht te hebben doen wedervaren. Tal van interessante kwesties worden besproken, waarbij telkens weer blijkt hoe bedreven de auteur is in het hanteren der materie en in het doorgronden der problemen. Niet in het laatst moeten wij hem ook prijzen voor de hoge graad van objectiviteit, welke hij heeft weten te bereiken.

Aan de gelukwens aan het Centraal Bureau, welke wij in de aanvang van deze bespreking uitten, willen wij dan ook een bijzondere gelukwens toevoegen aan de schrijver voor het voortreffelijke werk, dat hij heeft volbracht.

Rotterdam.

Prof. Dr.-Th. L. M. THURLINGS.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE DUITSE AGRARISCHE POLITIEK.

Voor de algemene vergadering van het K.N.L.C., gehouden te 's-Gravenhage op 27 October 1949, heeft Ir P. Huisman, landbouw-attaché in Duitsland, een inleiding gehouden over bovengenoemd onderwerp.

De spreker begon met te wijzen op het feit, dat de

Westduitse Staat naar bevolkingsaantal, oppervlakte cultuurgrond en veestapel ongeveer 5 maal zo groot is als Nederland. Door de lagere opbrengsten per oppervlakte en per dier is West-Duitsland echter nog meer op invoer van voedingsmiddelen aangewezen dan Nederland. Deze invoer betekent momenteel ca 50 pCt der totale voedselvoorziening. Dit is veel meer dan het Duitsland van vóór de oorlog nodig had, maar het karakter is belangrijk anders, daar door het lagere welvaartsniveau het menu meer vegetarisch zal zijn en minder dierlijke producten zullen worden verbruikt. De invoer zal hoofdzakelijk bestaan uit broodgraan, grondstoffen voor vetten, vetten, suiker en voedergraan.

Tot heden komt deze invoer grotendeels uit de dollar-gebieden en inleider stelde de vraag, waar zij vandaan moet komen als de Marshall-hulp eindigt. De export naar de dollargebieden is veel te gering om deze belangrijke invoer mede te betalen. Een oplossing zou, volgens de heer Huisman, zijn een herstel van de handel met Oost-europese landen.

Zoals bekend, is de Duitse industriële productie sedert de geldsanering in Juni 1948 sterk toegenomen, de export eveneens en daarmee de mogelijkheid ook zelf invoer van voedingsmiddelen te betalen. Hierdoor is de toestand zodanig verbeterd, dat men hoopt de distributiemaatregelen gaandeweg te kunnen afschaffen en de boeren de vrijheid van bedrijf terug te kunnen geven. Dit is het eerste doel der agrarische politiek der huidige Regering van de Bondsstaat West-Duitsland.

Niettemin wenst men de agrarische prijzen min of meer in de hand te houden en de boeren niet aan de wereldmarkt over te laten. *Momenteel* bereikt men dit door een heffings-systeem bij invoer. De Duitse prijzen liggen boven de prijzen der Nederlandse landbouwproducten. Zo bedraagt de prijs voor aardappelen, welke officieel vrij zijn, f 8,50 per 100 kg, af verlaadstation, voor suikerbieten f 36 per 1.000 kg, een prijs, welke door de boeren te laag wordt geacht. Men streeft naar een verhoging tot f 40 à f 42. Deze prijzen zijn relatief hoog. Daarentegen zijn die voor granen relatief te laag, aldus de heer Huisman. De tarweprijs bijv. bedraagt f 22 à f 23 per 100 kg. *In de toekomst* denkt men dit te bereiken door invoerregelingen met de exporterende landen en een marktregeling in het eigen land. In geen geval moet de invoer tot gevolg hebben, dat de Duitse boerenstand te gronde gaat.

Voor de eigen teelt van voedergewassenzaad en groentezaad wordt subsidie verstrekt om de prijs van het originele zaad te steunen. Landbouwonderwijs en, voorlichting zullen worden uitgebreid, de ruilverkaveling enz., zal sterker worden bevorderd, de credietverlening verbeterd.

Door het lage welvaartsniveau zal de consumptie van dierlijke producten laag blijven; volgens de cijfers van het „long term“-programma der Bizone zou zelfs nauwelijks invoer nodig zijn, zodra de eigen productie weer het vooroorlogs niveau benadert. Dit is, naar de mening van Ir Huisman, echter sterk afhankelijk van de mate, waarin Duitsland in staat zal zijn zelf voedergranen e.d. in te voeren.

Aan het slot van zijn betoog wees spreker er op, dat de Duitse Regering bij haar politiek verwijst naar de O.E.E.C. en er naar streeft de handelsbelemmeringen ook harerzijds sterk te verminderen, voor zover de positie van haar eigen agrarische producten dat toelaat.

West-Duitsland wenst mee te doen aan het streven naar economische samenwerking in West-Europa en hoe beter deze samenwerking wordt, hoe meer onderlinge regelingen de plaats van de vroegere handelsbelemmeringen kunnen innemen, aangevuld met een marktregeling in eigen land. De grote vraag is hier, in hoeverre de producentenverlangens, die vaak overdreven worden, zich zullen weten door te zetten.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Op de geldmarkt deden zich gedurende de afgelopen week vrijwel geen veranderingen voor. De marktdisconto's waren dezelfde als de vorige week, met uitzondering van dat voor het Novemberpapier, dat slechts tegen 7/8 pCt te krijgen was. Pas tegen het einde van de week demonstreerde de gebruikelijke ultimo-krapte zich in de callgeldnotering. Zaterdag werd deze, welke sinds 1 October voortdurend 3/4 pCt had bedragen, gesteld op 1 pCt en jl. Maandag werd zij verder tot 1 1/4 pCt verhoogd.

Op de aandelenmarkt overheerste gedurende de verslagweek wederom een flauwe stemming voor Indonesische fondsen. Pessimistische uitlatingen van ondernemingszijde waren hiervan stellig niet de oorzaak. Integendeel, op de aandeelhoudersvergadering der H.V.A. werd medegedeeld, dat de vlottende middelen dezer onderneming voldoende zijn voor financiering van het herstel. De oogst-ramingen voor 1949 overtreffen voor de producten suiker en thee die van 1948 verre.

Ook de Amsterdam Rubber kwam met een vrij gunstig verslag en een dividend van 8 pCt over 1948.

De daling van de Indonesische fondsen was vnl. gebaseerd op de beoordeling van de resultaten van de R.T.C. Berichten omtrent het domiciliëren van Europese ondernemingen in de R.I.S. en omtrent uitbetaling in Indonesische courant bij nationalisatie speelden hierbij een rol.

Op de markt van Nederlandse industriële aandelen was er gedurende de afgelopen week enige beweging bij aandelen Fokker. Het bericht, dat de Overheid haar steun dreigt in te trekken bij de expansie van de Nederlandse vliegtuigindustrie, is uiteraard van grote betekenis voor deze bedrijfstak.

Op de staatsfondsenmarkt tenslotte trok een verdere daling van de 3 pCt dollarlening de aandacht.

Geruchten omtrent een verhoging van de goudprijs in de Verenigde Staten worden door sommigen blijkbaar aldus geïnterpreteerd, dat dit tevens een verlaging van de dollar ten opzichte van het pond en de gulden zou betekenen. Het behoeft weinig betoog, dat het trekken van deze conclusie op zijn minst genomen voorbarig moet worden genoemd.

21 Oct. 1949 28 Oct. 1949

Indexcijfers.

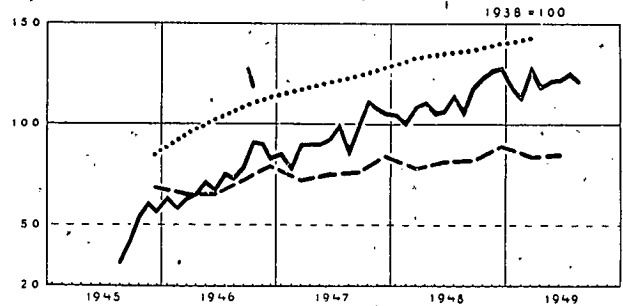
Industrie	231,0	229,2
Banken	133,1	132,6
Indon. aandelen	64,8	61,5
Algemeen	164,2	161,1
<i>Aandelen.</i>		
A.K.U.	194 1/4	188
Amsterdam Rubber	147 3/4	140 1/2
H.A.L.	164 1/2	166 1/2
H.V.A.	164 1/2	156 1/2
Kon. Petroleum	312 1/4	311
Unilever	244 1/4	241 1/2
Philips	242	240 1/2

Obligaties.

3 pCt Inv. cert.	98 3/4	98 7/8
2 1/2 pCt N.W.S.	78 1/16	78
3-3 1/2 pCt 1947	97 1/4	98 3/16
Dollarlening 1947	93 9/16	92 11/16

GRAFIEKEN.

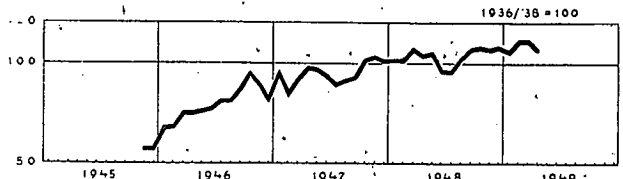
Productie, arbeidsproductiviteit en personeelsbezetting van de industrie in Nederland.

— industriële productie
- - - arbeidsproductiviteit
..... personeelsbezetting

Bron: C.B.S.

Industriële productie in België.

Bron: Nationaal Instituut voor de Statistiek.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden gulden).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegemoet bij resp. in het buitenland en buitenlandse taalmiddelen	Voorschotten in r.k.crt. (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.785	109.816	153.109	2.744.151
19 Sept. '49	435.302	336.865	165.913	142.027	2.967.439
26 Sept. '49	621.571	332.074	195.843	142.642	2.966.007
3 Oct. '49	621.695	337.721	292.546	141.298	3.020.723
10 Oct. '49	621.840	332.787	372.974	143.976	2.974.934
17 Oct. '49	621.989	351.990	351.252	145.480	2.943.039
24 Oct. '49	622.129	353.506	359.447	146.702	2.938.219
31 Oct. '49	622.225	338.943	372.485	163.312	3.006.500

Saldi in rekening courant

Data	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist, bijzondere rekening	Geholk-keerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreem-de circul. banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46						
19 Sept. '49	410.714	346.964	2.322	42.131	453.475	345.613
26 Sept. '49	380.875	351.140	2.269	82.347	501.812	435.069
3 Oct. '49	389.518	364.914	2.259	42.306	471.392	518.127
10 Oct. '49	473.694	376.228	2.248	36.527	458.885	598.314
17 Oct. '49	502.779	421.099	2.245	53.685	441.528	556.448
24 Oct. '49	531.000	440.389	2.246	64.586	419.078	539.934
31 Oct. '49	547.866	539.471	2.184	33.807	411.303	433.997

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
6 Oct. 1949	52.981	443.731	125.042	166.600	426.000
13 Oct. 1949	52.981	445.627	125.042	157.800	426.000
20 Oct. 1949	52.981	430.126	125.042	157.500	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
6 Oct. 1949	1.229.803	127.398	182	125.879
13 Oct. 1949	1.219.533	129.324	716	127.115
20 Oct. 1949	1.204.233	128.201	196	126.387

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.	Gouden en Zilveren munten
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	1,3
12 Oct. '49	0,4	1.299,2	1.300	1.261,8	38,5	5,5
19 Oct. '49	0,4	1.299,3	1.300	1.259,5	40,8	5,5
26 Oct. '49	0,4	1.299,3	1.300	1.258,7	41,6	5,7

Data	Govt securities	Other securities		Deposits			
		Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	H.M. Treasury Special account	Banken
25 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	278,9
12 Oct. '49	380,4	26,6	23,4	456,7	8,7	49,4	301,1
19 Oct. '49	394,2	20,2	24,0	467,1	14,0	49,4	307,0
26 Oct. '49	402,7	23,3	27,0	482,5	14,0	62,8	298,5

ZWEEDSE RIJKS BANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo -buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staatschuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
7 Oct. 1949	155	209	2.923	538	322	—	120
15 Oct. 1949	155	209	2.883	557	325	—	120
22 Oct. 1949	155	209	2.922	563	332	—	120

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buiten-landse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	84	230	174	7
7 Oct. 1949	2.907	875	583	211	279	231	134
15 Oct. 1949	2.894	895	573	231	281	211	134
22 Oct. 1949	2.927	908	594	222	282	200	134

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Maandgemiddelden			April 1949	Mei 1949	Juni 1949	Juli 1949
		1938	1947	1948				
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart		100	129	137	134	149	148	
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	917	1.180	1.256	1.227	1.369	1.358	
waarvan brandstoffen		260	334	307	322	371		
Wilde binnenvaart, prestatie	mln t/km	127	164	179	181	197	203	
Indexcijfer eigen vervoer te water		100	90	123	136	144	127*	124*
Eigen vervoer te water	1.000 t.	700	629	863	955	1.007	887*	871*
Idem, prestatie	min t/km	50	43	58	65	69		
Indexcijfer Internat. binnenvaart (laadverm.)		100	35	45	50	58	56	72
Binnengekomen schepen	Aantal	6.146	1.860	2.692	2.943	3.574	3.421	3.892
Laadvermogen	1.000 t.	3.572	912	1.308	1.485	1.801	1.655	2.010
Lading	"	2.092	398	781	873	1.131	1.040	1.136
waarvan onder Nederlandse vlag	"	1.566	321	645	713	904	790	886
" " Belgische vlag	"	126	73	111	124	156	156	135
Vertrokken schepen	Aantal	6.082	1.923	2.703	2.938	3.382	3.349	4.037
Laadvermogen	1.000 t.	3.494	957	1.322	1.566	1.628	1.657	2.277
Lading	"	2.252	421	574	691	805	800	887
waarvan onder Nederlandse vlag	"	1.559	310	425	485	573	555	641
" " Belgische vlag	"	229	80	96	107	132	143	109
Schepen in rechtstreekse doorvaart	Aantal	2.144	1.141	1.332	1.501	1.750	1.763	2.097
Laadvermogen	1.000 t.	1.427	798	941	1.005	1.137	1.179	1.458
Lading	"	1.051	386	526	609	646	762	757
waarvan onder Nederlandse vlag	"	199	122	149	166	179	217	224
" " Belgische vlag	"	544	196	279	325	352	402	399
Indexcijfer zeevaart (inhoud)		100	42	55	70	71	69	74
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	1.758	753	1.046	1.386	1.484	1.490	1.633
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.416	1.852	2.408	3.060	3.144	3.058	3.263
Idem, alleen geladen schepen	"	3.834	1.702	2.122	2.573	2.749	2.684	2.837
waarvan in lijnvaart	"	907	1.313	1.520	1.640	1.654	1.654	1.888
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.738	737	1.030	1.411	1.448	1.482	1.614
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.418	1.854	2.430	3.119	3.101	3.061	3.285
Idem, alleen geladen schepen	"	3.216	1.150	1.722	2.147	2.143	2.197	2.342
waarvan in lijnvaart	"	911	1.285	1.500	1.500	1.525	1.608	1.681
Goederenvervoer ter zee:								
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.018	984	1.009	1.009	1.249	1.198	1.216
" " doorvoer	"	1.738	191	326	429	509	597	571
Geladen bij uitvoer	"	435	149	242	270	319	342	339
" " doorvoer	"	1.191	149	354	350	647	399	618
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen		100	111	127	129	125	120	
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.215	1.344	1.542	1.565	1.513	1.452	
waarvan grensoverschrijdend	"	420	262	326	368	310	273	
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 miljoen	285	565	570	538	520	548	
Tonkilometers Ned. Spoorwegen	"	170	189	212	220	212	201	
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	21,2	47,0	43,3	38,4	37,5	35,6	
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	5,7	14,9	18,2	18,8	17,1		
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	4,4	9,8	13,5	14,5	14,2		
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen		100	147	162	182	178	184	192
Slachtoffers verkeersongevallen:								
Overleden	Aantal	65	80	75	60	60	70	77
Ernstig gewond	"	368	612	642	695	815	768	776
Licht gewond	"	918	506	601	678	719	745	784
Idem, Indexcijfers:								
Overleden	100	124	115	92	92	108	118	
Ernstig gewond	100	166	174	189	221	209	211	
Licht gewond	100	55	66	74	78	81	85	
Luchtvaart (K.L.M.)¹⁾								
Tonkm (vracht, post en bagage)	1.000	250	2.072	3.347	2.102	2.614	2.934	2.952
Passagiers km	1 miljoen	4,8	34,8	53,9	35,3	44,7	47,8	53,6

1) Bunkermateriaal e.d. niet inbegrepen. 2) Excl. het West-Indië bedrijf en het Interinsulair bedrijf in Indonesië.

*) Voorlopig cijfer.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Vacatures

GEMEENTE UTRECHT

Burgemeester en Wethouders roepen sollicitanten op voor de betrekking van

PERSONEELSCHEF

in de rang van hoofdcommies, bij een der grote gemeentebedrijven.

Salarisgrenzen f 4.260—f 5.940.

De taak van de te benoemen functionaris zal bestaan uit het geven van adviezen aan de directie bij de behandeling van personeelsaangelegenheden van allerlei aard. Hij zal tevens aandacht moeten geven aan de introductie van nieuw personeel en aan de ambtelijke vorming.

Voor het vervullen van deze betrekking komen alleen in aanmerking zij, die over een brede algemene ontwikkeling beschikken, ambitie voor dit werk hebben en in verband met hun karaktereigenschappen en opleiding geacht kunnen worden deze vertrouwenspositie te kunnen innemen.

Zij, die een sociaal-economische, een sociologische, een sociaal-psychologische of een sociaal-paedagogische academische opleiding hebben genoten, genieten de voorkeur.

Zij, die voor het vervullen van deze betrekking in aanmerking wensen te komen en bereid zijn zich te onderwerpen aan een psychotechnisch onderzoek, kunnen daartoe een eigenhandig geschreven sollicitatiebrief (op zegel), vergezeld van pasfoto, bij Burgemeester en Wethouders inzenden binnen 10 dagen na verschijning van dit blad.

Persoonlijk bezoek alleen na oproep.

Het Economisch Technologisch Instituut voor Noord-Brabant te Tilburg vraagt een ervaren

assistent-bibliothecaresse of documentaliste

voor zelfstandige documentatie en secretariaatswerkzaamheden.

Salarisregeling volgens Bezoldigingsbesluit 1948, schaal: 68.

Brieven aan de Directie van het Economisch Technologisch Instituut voor Noord-Brabant, Markt 9, Tilburg.

De N.V. ALGEMEENE NEDERLANDSCH-INDISCHE ELECTRICITEITS MAATSCHAPPIJ zoekt

EEN PRIMA KRACHT

voor de leiding van het beheer van haar talrijke magazijnen in Indonesië.

Vereisten: ervaring en organisatie-vermogen.

Eindexamen H.B.S., boekhouddiploma en kennis electr. materialen strekken tot aanbeveling. Leeftijd 35 à 40 jaar. Sollicitaties schriftelijk aan de Directie, Keizersgracht 369, Amsterdam-C.

Onze Vertegenwoordigster op Java, de Fa. ANEMAET & Co. te Soerabaja, vraagt voor zo spoedig mogelijke indiensttreding een

administratieve boekhoudkundige kracht

in staat en gewend zelfstandig gecompliceerde financiële aangelegenheden te behandelen. Leeftijd tot 35 jaar; in het bezit van acte M.O. boekhouden of S.P.D.

Slechts prima krachten, die over een grondige ervaring in soortgelijke werkring in Nederland of Indonesië beschikken, gelieven te reflecteren naar deze verantwoordelijke functie, waaraan bij gebleken geschiktheid aantrekkelijke condities verbonden zijn.

Eigenh. geschr. brieven met opg. van opl., diploma's en refer. worden gaarne vóór 15 Nov. a.s. ingewacht bij A. van Hoboken & Co., Parklaan 34, Rotterdam.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

VERHUUR VAN SAFELOKETTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie, en Administratie 38040. Giro 8408
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar; voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelegende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Hoelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.